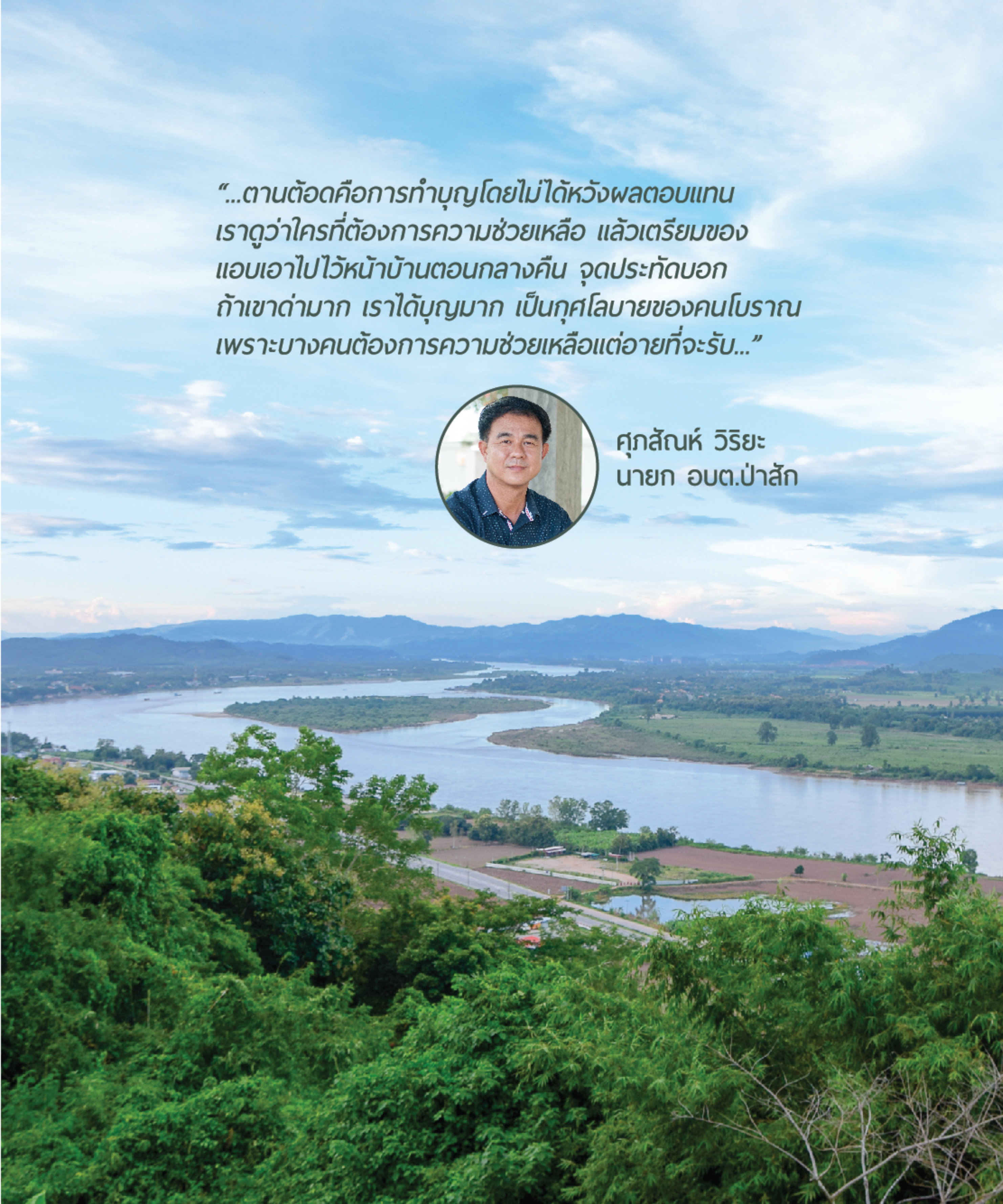

“...ตามติดคือการทำบุญโดยไม่ได้หวังผลตอบแทน เราดูว่าใครที่ต้องการความช่วยเหลือ แล้วเตรียมของ แอบเอาไปไว้หน้าบ้านตอนกลางคืน จุดประทัดบอก ถ้าเขาตำมาก เราได้บุญมาก เป็นกุศโลบายของคนโบราณ เพราะบางคนต้องการความช่วยเหลือแต่อายที่จะรับ...”

ศุภสัณห์ วัริยะ
นายก อบต.ป่าสัก

ป่าสัก พวกเราไม่ทอดทิ้งกัน | ป่าสัก

ป่าสัก พวกเราไม่ทอดทิ้งกัน

เรื่อง : กฤตฤกษ์
ภาพ : กฤตพจน พงศ์กสิประสิทธิ์

9 786163 931269

สสส
สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การส่งเสริมสุขภาพ

ตลอดระยะเวลาหลายปี ที่สำนัก 3 ขับเคลื่อนงานโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เรามุ่งสร้างวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นให้สามารถใช้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลายด้าน รวมถึงกระบวนการสร้างผู้นำที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็น 'แก่น' และ 'กลไก' สำคัญในการเอาพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางที่จะสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน

ดวงพร เสงบุญพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.)

ป่าสัก พวกเราไม่ทอดทิ้งกัน

กฤตตฤณ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data
กฤตตฤณ.

ป่าสัก พวกเราไม่ทอดทิ้งกัน.-- กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560.
96 หน้า.

1. ชุมชน. 2. ชีวิตชุมชน. 3. การพัฒนาชุมชน. I. ชื่อเรื่อง.

307.14

ISBN 978-616-393-126-9

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-393-126-9

พิมพ์ครั้งที่ 1

พฤศจิกายน 2560

บรรณาธิการอำนวยการ

ดวงพร เสงบุญยพันธ์

ศุภลักษณ์ วิริยะ

บรรณาธิการ

พลับพลึง วงศ์ธานี

ขวัญชัย โกลเสนโต

กองบรรณาธิการ

กฤตพจน พงศ์กิติประสิทธิ์

ทิพย์มณีย์ ตีวรัตน์

เฉลิมวุฒิ สุตะวงศ์

ววรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

ช่างภาพ

กฤตพจน พงศ์กิติประสิทธิ์

ศิลปกรรม

พรทิชา ไวยครุฑธา

ออกแบบปก

ณัฐชา วิวัฒน์ศิริกุล

พิสูจน์อักษร

ววรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

ประสานงานการผลิต

รัชณี สงวนดี

จัดพิมพ์โดย

สำนักสนับสนุนสุขภาพะชุมชน (สำนัก 3)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

อาคารเรียนรัฐสุขภาพะ เลขที่ 99/8 ซอยงามดูพลี

แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-343-1500 www.thaihealth.or.th

ดำเนินการผลิตโดย

หจก. จูซ อัพ มีเดีย แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น

เลขที่ 200 ซอยเอกชัย 46 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน

เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150

ติดต่อ : juiceup.asia@gmail.com

สิ่งที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพระดับชุมชน (สำนัก 3) ทำมาตั้งแต่ปี 2552 จนถึงปัจจุบัน คือ การขับเคลื่อนงานในพื้นที่ต้นแบบ โดยใช้โมเดลตัวคุณ คือหนึ่งชุมชนต้นแบบ หรือที่เราเรียกว่า ศูนย์จัดการเครือข่ายสุขภาพระดับชุมชน (ศจค.) ถ่ายทอดการเรียนรู้สู่ชุมชนเครือข่าย 20 แห่ง ซึ่งนอกจากการเข้าร่วมเรียนรู้แล้ว ยังผลักดันให้ชุมชนเครือข่ายจัดทำข้อมูล โดยมีทั้งการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแบบเร่งด่วน (RECAP) และจัดทำระบบฐานข้อมูลตำบล (TCNAP) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาผ่านข้อมูลโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนากิจกรรมต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันไปพร้อมกันด้วย

ในกรอบการทำงานของ ศจค. เรายังคงไว้ซึ่ง 7+1 ประเด็นนโยบายสาธารณะเป็นแกนในการขับเคลื่อน เมื่อขับเคลื่อนมาจนได้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจ คณะทำงานจึงพัฒนากลไกใหม่ อาทิ ศูนย์สนับสนุนวิชาการเฉพาะประเด็น (ศวฉ.) ศูนย์เรียนรู้เฉพาะประเด็น (ศร.) และศูนย์ประสานงานเฉพาะประเด็นและจัดการเรียนรู้ (ศปง.) กลไกเหล่านี้ขับเคลื่อนงานลงลึกในบางประเด็น เช่น การพัฒนาและสร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนท้องถิ่น การพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น การควบคุมยาสูบ การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อลดอุบัติเหตุ การพัฒนาระบบอาหารชุมชน ฯลฯ โดยยังคงใช้โมเดลตัวคุณด้วยเราเชื่อว่าการพัฒนาเรื่องหนึ่งจักส่งผลกระทบต่อส่วนงานในมิติอื่นๆ อย่างมีนัยยะสำคัญ อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่เปิดกว้างให้ชุมชนท้องถิ่นที่เคยทำงานร่วมกับเรา ได้ทำงานต่อ หรือชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เคยทำงานกับเรา ได้มีจุดร่วมและเริ่มต้นทำงานกับเราได้ โดยทั้งหมด แน่ใจว่าต้องการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ แต่ที่สุดแล้ว ก็หวังว่าแรงกระเพื่อม จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายต่อไป

ตลอดระยะเวลาหลายปี ที่สำนัก 3 ขับเคลื่อนงานโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เรามุ่งสร้างวัฒนธรรม

ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถให้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลายด้าน รวมถึงกระบวนการสร้างผู้นำให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็น 'แก่น' และ 'กลไก' สำคัญในการเอาพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางที่จะสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน

นอกจากนี้ ในห้วงปีที่ผ่านมา เรายังพบว่างานที่ดำเนินอยู่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งรัฐบาลไทยได้กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของทิศทางการพัฒนาประเทศไทย เมื่อมองตรงนี้ เราจะพบว่า จังหวะก้าวและทิศทาง การเดินของเราเป็นสิ่งที่ไม่ใช่แค่ประเทศไทยต้องการ แต่เป็นสิ่งที่โลกใบนี้ต้องการด้วย

งานพัฒนาที่เกิดขึ้น ต้องยกเครดิตให้แก่ทุนดั้งเดิมของชุมชน สิ่งที่สำคัญ 3 ทำ คือการเข้าไปต่อยอดงานที่ชุมชนทำอยู่ โดยสร้างการบูรณาการขึ้นภายใน ทั้งการจัดการคน ข้อมูล แผนชุมชนดั้งเดิม กลวิธีการทำงาน นโยบายสาธารณะ เมื่อมีข้อมูล มีแผน มีเป้าหมาย บวกกับงบประมาณ ก็ทำให้การทำงานนั้นง่ายขึ้น นอกจากนี้ สำนัก 3 ยังสร้างการบูรณาการร่วมระหว่างองค์กร ซึ่งเวลานี้ได้ลงนามข้อตกลง เพื่อผลักดัน 1 แผน 1 ตำบล ร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการพัฒนาชุมชน และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เชื่อว่าน่าจะลดปัญหาความซ้ำซ้อนของข้อมูลลง และส่งผลให้การผลักดันกิจกรรมพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ถึงที่สุดแล้ว สสส. โดยสำนัก 3 ก็ขอเป็นส่วนหนึ่งในการสานต่อเจตนารมณ์ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่อยากเห็นประชาชนคนไทยมีความสุข สดชื่นสดใส รู้เท่าทันตัวเอง เท่าทันโลก มีทักษะ มีความรู้ในการสร้างชุมชนให้มีความสามัคคี ป้องกันสิ่งชั่วร้ายจากภายนอก เพื่อร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง มีสุขภาพที่ดีครบทั้ง 4 มิติ อันได้แก่กาย จิตใจ ปัญญา สังคม และปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทยให้มีความมั่นคงสืบไป

ดวงพร เฮงบุณยพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาพระดับชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

6 | บทนำ

10 | อุ่นเครื่อง

14 | สุขภาพชุมชน

16 | ชมรม อสม.

18 | ธงเขียวธงแดง

20 | หมู่บ้านจัดการขยะ

23 | ชมรมคนรักสุขภาพ

26 | โฮมสเตย์

28 | โฮมสเตย์ครอบครัวขันใจ

30 | วัฒนธรรม

32 | กลุ่มบายศรี

35 | คณะกลองหลวง 'แก้วสะท้อนฟ้า'

38 | กลุ่มฟ้อนเล็บ

40 | กลุ่มกลองยาวบ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ 12

42 | ชมรมดนตรีล้านนาตำบลป่าสัก

44 | สวัสดิการชุมชน

46 | กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลป่าสัก

49 | กองทุนหมู่บ้านหนองบัวสด

52 | กลุ่มยั้งฉางข้าว

54 | กองทุนประปาหมู่บ้าน

56 | คนป่าสักไม่ทอดทิ้งกัน

- 58 | คนป่าสักไม่ทอดทิ้งกัน
- 60 | กลุ่มเยาวชนอาสา
- 62 | กองทุนตักบาตรตานต์อด
- 64 | ศูนย์ยุติธรรมตำบลป่าสัก

66 | เรียนรู้

- 68 | โรงเรียนชวานาบ้านป่าสักน้อย
- 72 | โฮงเฮียนคนเฒ่า
- 74 | ศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 78 | หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

80 | การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

- 82 | ป่าชุมชนบ้านสันมะเค็ด
- 84 | กลุ่มผู้ใช้น้ำฝาย

86 | เศรษฐกิจชุมชน

- 88 | กลุ่มกล้วยหวาน
- 91 | กลุ่มข้าวกล้องบ้านแม่คำเกษตร หมู่ที่ 1

94 | บทส่งท้าย

บทนำ

Introduction

ภาพ: ทิวทัศน์จากวัดพระธาตุผาเงา

ค่อนข้างตื่นเต้นกับการเดินทาง
ครั้งนี้ ด้วยไม่เคยไปเชียงแสนมาก่อน
เขตเศรษฐกิจพิเศษใหม่กับความเป็นเมืองเก่า
นั้นจะผสมผสานกันอย่างไร ชักอยากรู้
จุดหมายที่ผมกำลังจะไป คือตำบลป่าสัก
เป็นเมืองหน้าด่านของอำเภอเชียงแสน มี
พื้นที่ติดต่อกับอำเภอแม่จัน และอยู่ห่างจาก
สนามบินเชียงรายประมาณ 50 กิโลเมตร

ชีวิตยังคงเป็นเครื่องหมายคำถาม จึงมี
ปลายทางรออยู่ให้ค้นหา ผมโชคดีที่จะได้รู้จัก
อำเภอเชียงแสน ผ่านตำบลป่าสัก ชุมชนที่
รักษาวิถีชีวิตตามแบบฉบับของตัวเองไว้
ผมเชื่ออย่างนั้น

ชั้น 1 ของสนามบินเชียงรายประดับ-
ประดาด้วยดอกไม้ ไม้รู้ว่ามันนานแล้ว หรือ
เป็นการโปรโมตเทศกาลดอกไม้เมืองหนาว
ปลายปีนี้ ผมเคยมาเมื่อ 2 ปีก่อน มีให้ชม
2 จุด คือในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย กับ
บริเวณริมน้ำก สวยงามไปคนละแบบ

ช่วงหลังเชียงรายดูจะมีสถานที่ท่องเที่ยว
ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นมาก เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว
ได้ดี ขณะที่วิถีชีวิตยังคงระเบียบแบบแผน

กลมกลืนไปกับสิ่งใหม่ที่เข้ามา สำหรับอำเภอ
เชียงแสน ผมว่าน่าสนใจ ด้วยเป็นแหล่ง
การค้าลุ่มน้ำใหญ่ของแถบนี้ ทั้งยังเป็นหนึ่งใน
สถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยม

ผมกดโทรศัพท์หา **เลขาเจ-ขวัญชัย
โกเสนต์อ** เลขานุการนายกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลป่าสัก เขาบอกว่าส่งน้องมารับแล้ว
ผมยืนรอสักพัก เสียงโทรศัพท์ก็ดังขึ้น **ปอย-
ณัชฎา ทราญคำ** โทรศัพท์เข้ามา ปลันที่รับสาย
ผมเห็นชายคนหนึ่งตรงหน้า เขาถือโทรศัพท์
จ้องตรงมา ผมเลยส่งสัญญาณว่าเป็นผมเอง
นี่แหละ ที่มองหาเขาอยู่

จากสนามบินเชียงราย ปอยบอกว่า
ใช้เส้นทางด้านหลังนี้ มุ่งไปออกสายหลัก

ตรงตำบลนางแล แหล่งลับประดเลื่องชื่อ ช่วยเลี้ยงการจรรยาจรตืดขัดช่วงไฟแดงได้ มากโข แล้วค่อยไปเลี้ยวขวาเข้าทางอำเภอ แม่จัน เพื่อต่อมาที่อำเภอเชียงแสน

เมื่อเลี้ยวขวามาแล้ว ถนนยังคงเป็นสี่เลน กว้าง ไม่แคบลง ต่อเนื่องยาวไปจนถึงตำบล ป่าสักโนนเลย ขับค่อนข้างสบาย แต่นั่งเฉย สบายยิ่งกว่า ใช้เวลาไม่นานก็เข้าเขตตำบล ป่าสัก ปอยพามผมไปยังสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ซึ่งตั้งอยู่ในซอย ก่อนถึงวัดป่าสักน้อย

รถจอดเทียบอาคารหลังเล็กที่อยู่ด้านใน สุด เป็นเอกเทศดี ที่นั่น **พีทิพย์-ทิพย์มณีย์ ติวรัตน์** มาให้การต้อนรับ พีทิพย์มาแนวหัว

เสียงทุ้มใหญ่ เคลื่อนไหวคล่องแคล่ว ดู ทะมัดทะแมง ผมเข้าไปในอาคาร เจอน้อง อีกคนหนึ่ง จึงถามชื่อเขา

“ปอยครับ” เขาตอบ

ผมประหลาดใจเล็กน้อย แต่เขายืนยัน ชัดเจนว่าชื่อ **ปอย-เฉลิมวุฒิ สุตะวงศ์** ตามปกติของสถานที่ที่มีคนชื่อซ้ำกัน มักต้องมีคำสร้อยห้อยท้าย เขาบอกว่าที่นี่เรียก ปอยเล็ก กับ ปอยใหญ่ คนที่ไปรับผมคือ ปอยใหญ่ ส่วนคนนี่คือปอยเล็ก ผมเดาเอาว่า คงตั้งกันจากรูปลักษณ์

หลังนั่งพักดื่มน้ำท่าเรียบร้อย พีทิพย์ ร่ายกำหนดการให้ผมฟัง คิวยาวเป็นหางว่าว เลย แล้วจะได้ไปแอ้วเชียงแสนไหมนะ...

พีทิพย์-ทิพย์มณีย์ ติวรัตน์

อุ่นเครื่อง

Warm up

ศุภสิทธิ์ วิริยะ

โชคดีว่าวันที่ผมไปถึง **ศุภสิทธิ์ วิริยะ**
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากสัก ยังอยู่
ที่สำนักงาน ถ้ามาช้าอีกวันคงคลาดกัน เพราะ
พรุ่งนี้นายกฯ ศุภสิทธิ์ต้องเดินทางไปประชุม
ที่จังหวัดหนองคาย

ภายในห้องทำงานของนายกฯ ศุภสิทธิ์
มีโต๊ะรับแขกยาวตั้งอยู่ ผมนั่งรอครูหนึ่ง นายกฯ
ศุภสิทธิ์จึงเข้ามาพูดคุยด้วย

“พรุ่งนี้ไม่อยู่ มีแฟ้มต้องรีบเซ็นให้เสร็จ”
นายกฯ ศุภสิทธิ์กล่าว

ตำบลป่าสักมีอยู่ด้วยกัน 13 หมู่บ้าน นายกฯ ศุภสิทธิ์เล่า ประชากร 7,480 คน พื้นที่โดยรวม 60 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีพื้นที่เขาประมาณร้อยละ 10 เท่านั้น ที่นี้เป็นตำบลหน้าด่านของอำเภอเชียงแสน มีทั้งคนพื้นเมืองที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม และคนจากพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาตั้งรกรากใช้ชีวิตอยู่กันอย่างเรียบง่าย

ด้วยพื้นที่ขนาดนี้ ตำบลป่าสักจึงเป็นอยู่ชาวผู้นำของอำเภอเชียงแสน เป็นแหล่งรวมลานเกษตรมากที่สุดของอำเภอ ผลผลิตอย่างข้าว ยางพารา และข้าวโพด เปลี่ยนมือกันที่นี่ และกระจายออกสู่หน้าด่านที่อำเภอเชียงแสน

นายกฯ ศุภสิทธิ์บอกว่า ฟังอย่างนี้แล้ว คงเข้าใจว่าคนป่าสักทำนาเป็นหลักเป็นส่วนมาก แต่เปล่าเลย จากการเก็บข้อมูลอย่างจริงจัง พบว่ามีประชากรเพียงร้อยละ 25 ที่ทำนา ขณะที่กว่าร้อยละ 40 รับจ้าง ร้อยละ 10 ทำสวนสับปะรด ร้อยละ 5 เป็นข้าราชการ และที่เหลือเป็นผู้สูงอายุ ความน่าสนใจอยู่ที่กลุ่มรับจ้าง ส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคการเกษตรรับจ้างทำนา ทำสวนของผู้อื่น

เมื่อทราบข้อมูลอย่างนี้ สิ่งที่ อบต.ป่าสัก ต้องทำ คือสร้างความตระหนักให้ประชาชนในพื้นที่รู้จักพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายในครัวเรือน ไม่พึ่งพิงกับปัจจัยภายนอก

“อย่างน้อยบ้านเรือนที่นี้ ต้องปลูกผักกินเองให้ได้ ซื้อมันฝรั่งเท่านั้น แล้วก็อาศัยการทำงานร่วมกับภาคีอย่าง รพ.สต. ทั้งสองแห่ง ช่วยขับเคลื่อนการลดบริโภคปัจจัยเสี่ยงอย่างสุรา ยาสูบ เพราะรายจ่ายหมดไปกับสิ่งเหล่านี้เสียมาก” นายกฯ ศุภสิทธิ์กล่าว

ขณะที่เรื่องพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลนั้น

ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตำบลป่าสักมีเครื่องมือที่เรียกว่า การประชุม 4 ฝ่าย เป็นการรวมท้องถื่น ท้องที่ หน่วยงานของรัฐ และภาคประชาชน คล้ายการเสวนาโต๊ะกลม โดยจัดขึ้นทุกวันพุธแรกของเดือน

นายกฯ ศุภสิทธิ์เล่าว่า อย่างเดือนที่ผ่านมาเป็นเรื่องร่างผังเมือง และการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งตอนนี้ส่วนกลางร่างเอาไว้แล้ว แต่ในทางปฏิบัติ ยังมีบางมุมที่เห็นต่างจากคนในพื้นที่ เช่น ส่วนกลางกำหนดให้โซนป่าสักน้อยเป็นพื้นที่สีเขียว หรือพื้นที่เกษตรกรรมดั้งเดิม ขณะที่ท้องถื่นอยากให้ปรับเป็นสีเขียวคาดขาว หรือสีม่วงในบางจุด เพื่อเปิดโอกาสให้โรงงานมาตั้งได้ ภายใต้เขตส่งเสริมการลงทุน BOI โดยให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดชีวิตของพวกเขา

“อย่างที่ผมบอก คนบ้านเรามีอาชีพรับจ้างเสียมาก ก็อยากให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งได้ รับชาวบ้านเข้าไปทำงาน ลูกหลานจะได้ไม่ไปทำงานต่างถิ่น หรือในบางจุด อยากปรับเป็นพื้นที่สีส้ม ส่วนที่เป็นชุมชนหนาแน่นเพื่อจะได้สร้างตึก อาคารได้ เพราะมีการขนส่งสินค้าจากจีนผ่านเราไป เรามองเป็นโอกาสของเรา เป็นเมืองหน้าด่าน น่าจะทำการค้าได้” นายกฯ ศุภสิทธิ์อธิบาย

ขณะนี้ภาพรวมของตำบลป่าสักยังคงเป็นตำบลแห่งการแบ่งปันความสุข ตามแนวคิด ‘พื้นที่ดี โดยชอย ก้อยसान’ นายกฯ ศุภสิทธิ์บอกผม โดยพื้นที่ดี คือการฟื้นजारิต ประเพณีของผู้เฒ่าผู้แก่ โดยชอย คือดำเนินตามรอยคนสมัยก่อน ในเรื่องที่เป็นประโยชน์ เช่น หลักพอเพียง ปลูกผักกินเอง ลงแขกเกี่ยวข้าว และ ก้อยसान หรือค้อยसान คือ

สานต่อองค์ความรู้ที่ฟื้นขึ้นมา โดยสอนให้
คนรุ่นหลัง

อีกจุดหนึ่งที่บ่งบอกว่าตำบลป่าสักเป็น
ตำบลแบ่งปันความสุข คือมีกลุ่มจิตอาสา
หลากหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มคนป่าสักไม่ทอดทิ้งกัน
กลุ่มเยาวชนอาสา และกลุ่มตานด้อย

“คนต่างถิ่นคงไม่เคยได้ยิน ตานด้อย
คือการทำบุญโดยไม่ได้หวังผลตอบแทน เรา
ดูว่าใครที่ต้องการความช่วยเหลือ แล้วเตรียม
ของ แอบเอาไปไว้หน้าบ้านตอนกลางคืน
จุดประทัดบอก ถ้าเขาตำมาก เราได้บุญมาก
เป็นกุศโลบายของคนโบราณ เพราะบางคน
ต้องการความช่วยเหลือแต่อายที่จะรับ แต่เรา
ก็มีปรับเปลี่ยน พบปะเจอหน้าค่าตากันบ้าง
มีทั้งพระสงฆ์ทั้งชาวบ้าน ทำด้วยกัน” นายกฯ
ศุภสิทธิ์เล่า

ส่วนเรื่องการศึกษา ตอนนี้องค์กรมี
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด 3 แห่ง จำนวน
นักเรียนรวม 100 กว่าคน โดยนายกฯ ศุภสิทธิ์
มีแผนว่าจะทำโรงเรียนอนุบาลประจำตำบล
แต่ยังต้องดูเท่าที่ นอกจากนี้ยังมีโฮงเฮียน

คนเฒ่า ที่เปิดให้ผู้สูงอายุมารวมเรียนรู้
แบ่งปัน ทำอาชีพ

เมื่อถามถึงการเมืองในพื้นที่ นายกฯ
ศุภสิทธิ์กล่าวว่า ภาพรวมสงบ ผู้คนอยู่ดี
ไม่มีเรื่องน่าหนักใจ

“ช่วงอยู่ที่นี้ ลองดูว่าที่มพุดจริงไหม”
นายกฯ ศุภสิทธิ์หัวอย่างนั้น ผมพยักหน้ารับ
เหมือนเขาจะนึกขึ้นได้อีกเรื่อง นายกฯ
ศุภสิทธิ์บอกเพิ่มเติมว่า ตำบลป่าสักมีป่าชุมชน
อยู่แห่งหนึ่งด้วย ชุมชนทวงคืนจากนายทุน
ปัจจุบันเหลือพื้นที่อยู่ราว 600-700 ไร่
ลดจากแต่ก่อนที่มีอยู่ 2,000 ไร่

“แล้วเรื่องน้ำละครับ” ผมถามอีก
“ที่นี้่น้ำดี มีระบบเหมืองฝายเก่าผ่าน
บ้านเรือน แปลงเกษตร แล้วยังมีฝายถาวร
อีกสองจุด ชะลอน้ำจากข้างบนลงมา” นายกฯ
ศุภสิทธิ์ตอบ

เราคุยกันได้เท่านี้ ผมก็ต้องรีบเดินทางต่อ
เพราะมีนัดกับหลายกลุ่ม นายกฯ ศุภสิทธิ์
กล่าวทิ้งท้ายว่า ฝากตำบลป่าสักไว้กับผมสัก
3 วัน ดูสิว่าผมจะได้อะไรมาบ้าง...

สุขภาพชุมชน

Health

จุด
จอดรถยนต์

ชุมชน อสม.

พอดีวันนี้มีประชุมประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อยู่ที่ห้องประชุม ชั้นสองของ รพ.สต.ป่าสัก พี่ทิพย์เองก็เป็น อสม.ของบ้านดอยศรีแก้ว หมู่ที่ 8 ผมเลยได้ไปร่วมประชุมกับพวกเขาด้วย จริงๆ เหมือนไปขัดจังหวะมากกว่า

เมื่อขึ้นมาที่ห้องประชุม ทุกคนเริ่มตลกคุยกันไปบ้างแล้ว โดย **ทินกร ใจเครือคำ** ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่าสัก นั่งอยู่หัวโต๊ะ ผมทักทายทุกคนแล้ว นั่งลงที่เก้าอี้ว่าง ขณะที่ ผอ.ทินกรประกาศหยุดประชุมครู่หนึ่ง

รพ.สต.ป่าสักตั้งอยู่ในเขตบ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ 3 รับผิดชอบดูแล 9 หมู่บ้าน จำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร 7,000 กว่าคน ผอ.ทินกรเล่าว่า มี อสม. 143 คน จากทั้งหมด 196 คน ส่วนที่เหลือนั้นดูแลอีก 4 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านแม่คำ

“ตอนนี้เรากำลังประชุมเรื่อง อสม.สัญญาจะลงประเมินหมู่บ้านในวันศุกร์ เป็นโครงการ

บ้านน่าอยู่น่ามอง” ผอ.ทินกรบอก

เรื่องที่ผมมาพูดคุยในวันนี้ คือชมรม อสม. พี่ทิพย์จึงแนะนำให้รู้จักกับ **จ่าน คำโมนะ** ประธานชมรม อสม.ตำบลป่าสัก เขาเท้าความว่า ชมรมนี้ก่อตั้งขึ้นในปี 2539 เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน

พวกเขาเริ่มจากสวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์ โดยเก็บเงินกันคนละ 20 บาท เมื่อมี อสม. หรือคู่ชีวิตของ อสม.เสียชีวิต และยังเก็บเงินรายปีคนละ 100 บาท เพื่อนำไปทำกิจกรรม อย่างซื้อของเยี่ยมไข้

“ตรงนี้ อสม.เรามีประชุมทุกเดือน เป็นเวที อสม.สัญญา ที่พวกเราเวียนจัดเดือนละหนึ่งหมู่บ้าน หลังงานเราก็จะไปเยี่ยมไข้ ให้ อสม.บ้านนั้น เลิกบ้านที่จะลงเยี่ยมมาสามหลังคาเรือน เน้นผู้ป่วยติดเตียง ผู้ด้อยโอกาส หญิงหลังคลอด” พี่ทิพย์ช่วยเสริม

ส่วนหน้าที่ของ อสม. แต่ละคนดูแลไม่เกิน 15 หลังคาเรือน โดยทุกคนมีแฟ้มประวัติ ข้อมูลครอบครัวทั้ง 5 กลุ่มวัย ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงผู้สูงอายุ นอกจากนี้ แต่ละหมู่บ้านยังมี

ทินกร ใจเครือคำ

จุดบริการด้านสุขภาพเบื้องต้น เปิดให้บริการตั้งแต่ 17.00-19.00 น. และถ้ามีงานในหมู่บ้าน เช่น งานศพ อสม.จะไปตั้งโต๊ะวัดความดันให้แก่ที่มาร่วมงานด้วย

อสม.ถือเป็นกลไกสำคัญด้านสุขภาพของชุมชน แต่ละปีพวกเขาต้องทำแผนสุขภาพร่วมกับ รพ.สต. และ อบต.

“อสม.เราจะรู้ปัญหาสุขภาพในชุมชนทาง อบต.ก็มีงบของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นอยู่” ที่งานงกล่าว

อย่างบ้านป่าแดด หมู่ที่ 4 ทำโครงการลดโรค สุขภาพดีวิถีไทย ขับเคลื่อนให้คนในชุมชนหันมาบริโภคผักที่ปลูกเอง จนได้รับรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านสุขภาพดีวิถีไทยเมื่อปี 2559 ที่ทิพย์เล่า หรือบ้านดอยจำปี หมู่ที่ 7 ทำโครงการบ้านนำอยู่ ดูสบายตา พาสบายใจ โดยใช้งบจากกองทุน สปสช. ทำเรื่องคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง จนได้รับรางวัล ทำให้ตอนนี้มีหลายหมู่บ้านเตรียมเดินตามรอย

ไม่เพียงเท่านั้น พวกเขายังมีโครงการคัดกรองวัณโรค รวมถึงงานรณรงค์ต่างๆ ทั้งเรื่องใช้เลือดออก และลดเมาเหล้าสูบ

ผมขอถ่ายรูปเหล่า อสม. ก่อนออกเดินทางต่อ แต่ทุกคนบอกว่า ตอนนี้ชุดไม่พร้อม ขอเลื่อนเป็นช่วงเย็น เราจึงนัดแนะกันอีกครั้งที่บ้านปางหมอปวง หมู่ที่ 6...

ธงเขียวรงค์

จาก รพ.สต.ป่าสัก เราเดินทางต่อมายัง รพ.สต.บ้านแม่คำ หมู่ที่ 1 ซึ่งอยู่ลึกเข้ามา บ้านเรือนแถบนี้อยู่ห่างกัน มีทุ่งนากว้างเป็น ทิวทัศน์ชวนมอง อย่างที่ทราบกันไปแล้ว รพ.สต.บ้านแม่คำรับผิดชอบดูแล 4 หมู่บ้าน คือบ้านแม่คำเกษตร หมู่ที่ 1 บ้านแม่คำหนองบัว หมู่ที่ 2 บ้านสันมะเค็ด หมู่ที่ 9 และบ้านแม่คำใต้ หมู่ที่ 11

ผมเข้าไปในห้องรับรอง ทั้งตัวนั่งลงบน โซฟา พี่แพทย์แนะนำให้ผมรู้จัก **บุษบง ชัยวงศ์** พยาบาลวิชาชีพ **ณัฐกาล มาลัย** นักวิชาการ สาธารณสุข และ **เบญจวรรณ อินตะวิไล** แพทย์แผนไทย

โซน 4 หมู่บ้านนี้มีประชากรราว 600 กว่าหลังคาเรือน หรือเกือบ 2,000 คน โดย รพ.สต.บ้านแม่คำเปิดให้บริการทุกวัน ตามเวลาราชการ ส่วนวันเสาร์และอาทิตย์

เปิดทำการครึ่งวัน

“ที่นี่ห่างจากโรงพยาบาลเชียงแสนมาก ไหมครับ” ผมถาม

“อยู่ห่างประมาณสิบเอ็ดกิโลเมตรได้” เบญจวรรณตอบ

เรื่องที่น่าผมมาที่นี่ คือธงเขียวรงค์ ผมจึงขอให้ทุกคนช่วยอธิบายถึงนวัตกรรมนี้ ที่บุษบงเท้าความว่า เรื่องเริ่มต้นจากการระบาดของโรคไข้เลือดออกในราวปี 2550 ทาง รพ.สต.บ้านแม่คำ จึงร่วมกับผู้นำชุมชน อสม. และประชาชนของทั้ง 4 หมู่บ้าน เพื่หานามาตรการควบคุมโรคไข้เลือดออก

“ตอนนั้นการพนัหมอกควันดูจะไม่ได้ผล ทาง อสม.สะท้อนความจริงนี้มาที่เจ้าหน้าที่ เราเลยมาคุยกันใหม่ทั้งหมด จนเกิดเป็น มติร่วมกันว่า ให้เริ่มจากครัวเรือน โดยเรา คิดค้นนวัตกรรมธงเขียวรงค์ขึ้น ให้ผู้นำ

ห้องอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน รพ.สต.บ้านแม่คำ

ชุมชน แม่คำ-สันมะเค็ด ร่วมใจ 9 มี.ย. 58

(สองจากซ้าย) ณิชฎกาล มาลัย, บุษบง ชัยวงศ์ และเบญจวรรณ อินตะวีโล

ประกาศเสียงตามสายให้แต่ละบ้านคว่ำภาชนะตรวจตราจุดที่น้ำขัง แล้วทุกวันศุกร์ อสม.จะออกไปสำรวจ ถ้าบ้านไหนมีลูกน้ำยุงลาย บ้านหลังนั้นจะมีธงแดงติดอยู่บริเวณหน้าบ้าน ทางเหนือเราถือว่าธงแดงเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งไม่ดี ส่วนบ้านไหนเรียบร้อยดี จะได้รับธงเขียว” ที่บุษบงเล่า

เบญจวรรณอธิบายต่อว่า บ้านที่ติดธงแดง คณะกรรมการให้เวลาปรับปรุง เมื่อลองตรวจอีกครั้ง หากพบว่ายังมีลูกน้ำยุงลาย ทางคณะกรรมการหมู่บ้านจะปรับเจ้าของบ้านครั้งละ 100 บาท นำเงินเข้ากองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน

ฟังแล้วคล้ายรูปแบบของวิถีประชาสมัยก่อน เป็นการกดดันผ่านมาตรการทางสังคมที่ชุมชนเลือกใช้ โดยธงเขียวธงแดง นับเป็นความสำเร็จหนึ่งของที่นี่ จนตอนนี้

เกิดข้อตกลงร่วมกันว่า ทั้งตำบลจะใช้ธงเขียว ธงแดงเป็นมาตรการกำจัดลูกน้ำยุงลาย

การออกตรวจดำเนินอยู่ตลอดทั้งปี และยังมีการรณรงค์พิเศษในช่วงเข้าพรรษา นั่นคือการประกวดบ้านปลอดลูกน้ำยุงลาย เรียกว่าดูแลกันอย่างเข้มข้น

“แล้วตั้งแต่ทำมา ยับยั้งโรคไข้เลือดออกได้มากน้อยแค่ไหนครับ” ผมถามต่อ

“ยังไม่ถึงกับศูนย์นะ เพราะมีคนป่วยอยู่เขาอยู่ที่อื่น แต่ทะเบียนราษฎรอยู่ที่นี้ สถิติเลยขึ้นมาที่นี้ ส่วนคนที่อยู่จริงตามทะเบียนราษฎรเราคุมได้” เบญจวรรณอธิบาย

ผมว่าน่าสนใจดีเหมือนกัน ยิ่งตัวผมมีประสบการณ์กับโรคนี้ถึงสองครั้งสองครา พอนึกถึงกระบวนการรักษาแล้ว ป้องกันไว้ก่อนดีที่สุด...

หมู่บ้านจัดการขยะ

ประวิง ทิพย์ประพันธ์

ตอนที่ไปถึงศาลาอเนกประสงค์ บ้านดอยจำปี หมู่ที่ 7 ชาวบ้านมารอกันอยู่เต็มแล้ว ทุกคนสวมเสื้อโปโลสีเขียว ที่หน้าอกข้างซ้ายมีตราสัญลักษณ์ของหมู่บ้าน ที่เป็นหมู่บ้านต้นแบบการจัดการขยะมูลฝอย

ผมได้รับการแนะนำให้รู้จักกับ **แสวง มงคลคลี** ผู้ใหญ่บ้านดอยจำปี หมู่ที่ 7 เขาเท้าความว่า ตั้งแต่ปี 2547 มาแล้ว ที่ผู้ใหญ่บ้านคนก่อนเห็นปัญหาขยะล้นชุมชน ชาวบ้านทิ้งขยะไม่เป็นที่ ทั้งยังไม่มีระบบการจัดการให้เป็นระเบียบ จนเกิดกลิ่นเหม็นและทัศนียภาพที่ไม่น่าชม

ตอนนั้นกรรมการหมู่บ้านจึงเรียกประชุมชาวบ้าน เพื่อกำหนดจุดจุดขยะ แล้วให้ชาวบ้านรวมไปทิ้งที่จุดเดียว แต่ปัญหาก็กลับยังไม่หมด เพราะไม่ได้คัดแยกขยะ เป็นเหตุให้ขยะส่งกลิ่นเหม็น และใช้เวลาเผาใหม้ยาวนาน

ต่อมาในปี 2552 หมู่บ้านจัดซื้อรถกระบะด้วยเงินกองกลางของหมู่บ้าน เพื่อบริการเก็บขยะตามบ้านเรือนไปทิ้งที่บ่อ โดยรถออก

ทำหน้าที่ทุกวันอาทิตย์ ช่วงประมาณบ่ายโมง คิดค่าบริการหลังคาเรือนละ 25 บาทต่อเดือน แต่ก็ยังไม่มีการแก้ปัญหาที่ถูกจุด

ถึงตรงนี้ **สุคำ ศรีบุรี** แกนนำสำคัญอีกคน ช่วยเสริมว่า พวกเขาเริ่มต้นใหม่ ตั้งคณะกรรมการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางขึ้นในราวปี 2557 โดยได้รับการสนับสนุนจาก อบต.ป่าสัก ซึ่งพาไปศึกษาดูงานหลายต่อหลายที่ จากนั้นคณะกรรมการจึงกลับมาประชาคมชาวบ้าน ปรากฏว่าทั้งหมด 273 ครัวเรือนเห็นด้วยกับการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง และลงชื่อในใบสมัครเข้าร่วมโครงการ

“เรามีมาตรการสี่ข้อ คือขยะอินทรีย์ให้ทำปุ๋ย ขยะทั่วไปเก็บรวมไว้ เพื่อรอเก็บไปทิ้งขยะรีไซเคิล ส่วนที่ขายได้ให้ขาย ส่วนพวกถุงพลาสติกให้ล้างทำความสะอาด ตากให้แห้ง แล้วเก็บมารวมกันที่ศาลาอเนกประสงค์ ซึ่งเรามีเครื่องอัดก้อน ส่วนขยะอันตราย เก็บแยกเอาไว้ตามจุดรับทิ้งของหมู่บ้าน ทางอบต.ป่าสักจะมาเก็บไป” พ่อสุคำเล่า

แสง มงคลศรี

สุคำ ศรีบุรี

มาตรการดังกล่าวช่วยให้พวกเขาลดขยะลงได้ครั้งหนึ่ง พ่อสุคำหยิบหลักฐานให้ผมดูเป็นบันทึกการชั่งน้ำหนักขยะของแต่ละหมวด (กลุ่มบ้าน) ซึ่งบ้านดอยจำปีมีอยู่ 6 หมวด เก็บข้อมูลกันสัปดาห์เว้นสัปดาห์ เพื่อติดตามผลว่าลดปริมาณขยะได้จริงหรือไม่

“ทุกสามเดือน เรามีรางวัลให้ครัวเรือนที่คัดแยกขยะได้ดี เช่น ผงซักฟอก น้ำมันพืช เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ทุกบ้านช่วยกัน” ผู้ใหญ่แสงพูดขึ้น

ขณะที่ **ประวิง ทิพย์ประพันธ์** เภรัญญิกของกลุ่ม บอกกับผมว่า ในอนาคตอาจทำธนาคารรับซื้อขยะของหมู่บ้าน

ผมเดินตามพวกเขาไปยังโต๊ะที่จัดแสดงผลงาน ทั้งหมดวิโรไชยเกิดจากกระดาษแข็งฝีมือของแม่บ้านและผู้สูงอายุ แล้วยังมีถุงผ้าที่แจกให้ชาวบ้านนำไปจ่ายตลาด เพื่อลดการใช้ถุงพลาสติก

“รู้จักเสวียนไหม” พ่อสุคำถามขึ้น พร้อมกับชี้ให้ผมดูถังสานที่โอบรอบโคนต้นไม้ ลักษณะเหมือนคอก พอกวาดไปไม้แล้วก็โยยมาใส่ไว้ในนี้ เพื่อร่อยย่อยเป็นปุ๋ยดินต่อไป

“เพิ่งรู้จักวันนี้ครับ” ผมตอบพลาถถ่ายรูปเก็บไว้

พ่อสุคำบอกอีกว่า ปัจจุบันพวกเขายังใช้ชีวิตเฝ้าเพื่อกำจัดขยะ แต่ในอนาคตอันใกล้จะเปลี่ยนเป็นฝังกลบ เพื่อลดมลพิษ โดยความช่วยเหลือของ อบต.ป่าสัก นอกจากนี้ บ้านดอยจำปีเพิ่งเริ่มทำนวัตกรรมบ่อดักเศษอาหาร เป็นวิธีต่างๆ แบบชาวบ้าน โดยต่อท่อกรองเศษอาหารลงไปในดิน เมื่อเริ่มมีกลิ่นจึงราดน้ำจุลินทรีย์ลงไปให้เกิดการย่อยสลาย

หลังจากทำงานมานาน พวกเขาภูมิใจที่ได้ทำให้สิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านดีขึ้น ความมุ่งมั่นยังส่งผลให้บ้านนี้ชนะเลิศการประกวด Waste Less Live ลดใช้ ลดขยะ ที่จัดโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย เพิ่งรับรางวัลไปเมื่อ 21 กันยายน 2560 นี้เอง และตอนนี้บ้านดอยจำปีก็เตรียมเป็นต้นแบบให้หมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลป่าสัก เป้าหมายคือการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางทั้งตำบล

ผมดูคณะทำงาน ดูข้อมูล และความเอาใจจริงเอาจริงของชาวบ้านที่นี่แล้ว เชื่อว่าไม่ใช่เรื่องยาก...

ชมรมคนรักสุขภาพ

เดินทางต่อมาที่บ้านปางหมอปาง หมู่ที่ 6 ด้วยมินิคบกับพี่ๆ อสม. รวมถึงชมรมคนรักสุขภาพ ที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน หรือ คสมช. ซึ่งอยู่ใกล้กับประตูด้านหลังของ วัดปางหมอปาง ที่นี่เป็นแหล่งรวมตัวของ คนรักสุขภาพ ขณะที่ อสม.ก็ใช้โอกาสนี้เปิด ศูนย์ให้บริการด้านสุขภาพ สำหรับคนที่อยาก วัดความดัน รวมถึงบริการน้ำดื่มแก่ชาวบ้าน ที่มารวมตัวกันออกกำลังกาย

หลังจากถ่ายรูปพี่ๆ อสม.ที่มาก่อนอย่าง อุณหภูมิผาแข้งแล้ว ผมจึงมาพูดคุยกับชมรมคนรักสุขภาพ พี่ อสม.หลายคนก็อยู่ในชมรมนี้ด้วย พวกเขาสนใจเรื่องสุขภาพของตัวเอง

พี่ทิพย์แนะนำให้ผมรู้จักกับ **จอมฝน เชื้อเจ็ดคน** ผู้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงคอยคิดทำเดินให้ชมรม ผมได้ยินทุกคนเรียกครูจอมฝน เพราะเธอเป็นครูที่โรงเรียนศรีดอนมูล ซึ่งอยู่

ตำบลติดกัน ถัดมาคือ **บุปผา ศรีพัฒนกุล** ประธานชมรม และ**เรณู บุญมี** รองประธานชมรม ส่วนเพื่อนๆ ในชมรมอีกกว่า 20 คน ที่มาในวันนี้ ทั้งหมดเป็นแม่บ้าน ชวนให้ออดแซวไม่ได้เลย

แม่บุปผาบอกผมว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนบ้านปางหมอปาง มีคนบ้านหนองบัวสด หมู่ที่ 5 และบ้านดอยจำปี หมู่ที่ 7 ประปราย ทุกวันนี้มีกันมากกว่า 50 คนแล้ว หมุนเวียนกันมาตามสะดวก

จุดเริ่มต้นของชมรม ต้องย้อนกลับไปเกือบสิบปี ครูจอมฝนเล่า เกิดจากชาวบ้านปางหมอปางกลุ่มเล็กๆ ที่สนใจเดินแอโรบิก พอตีว่าช่วงนั้นทาง รพ.สต.ป่าสักจัดประกวดเดินแอโรบิกประเภททีม ทีมละ 10 คน ครูจอมฝนเลยรวบรวมสมาชิกจนครบ เพื่อเข้าร่วมแข่งขัน และได้อันดับที่ 2

จอมฝน เชื้อเจ็ดคน

เมื่อได้รางวัล ทำให้มีคนสนใจมากขึ้น พวกเธอจึงรวมตัวกันเต้นที่ลานหน้าวัดปางหมอปาง แต่ติดปัญหาเรื่องเสียงและความเหมาะสม ต่อมาย้ายไปที่โรงเรียนบ้านปางหมอปาง แต่ก็อยู่ฝั่งตรงข้ามหมู่บ้าน ต้องข้ามถนน 4 เลน เลยต้องหยุดไปพักหนึ่ง จากนั้นไม่นาน พวกเธอก็กลับมารวมกลุ่มกันอีกครั้ง พอติครูจอมฝนไปเห็นการเต้นบาสโลบที่อำเภอเชียงแสน รู้สึกว่าน่าสนใจ เพราะผู้สูงอายุก็สามารถเต้นได้ เลยมาก่อตั้งชมรมขึ้น โดยเก็บเงินจากสมาชิก และของบประมาณเพิ่มเติมจากผู้มีอุปการคุณ เพื่อมาลาดซีเมนต์ตรงลานข้าง ศสมช. แล้วใช้ที่ตรงนี้ออกกำลังกายเรื่อยมา

อย่างวันนี้เวลาประมาณ 17.30 น. พวกเธอก็มารวมตัวกันแล้ว พุดคุยกันระหว่างรอพลอร์เปิดตอน 18.00 น. จนไปสิ้นสุดเอาเวลา 20.00 น.

“ที่เราเต้นกันอยู่ เรียกว่าการเดินไลน์แดนซ์ จังหวะบาสโลบ เรากำหนดช่วงเวลากว้างๆ เพื่อให้คนที่กลับบ้านเย็นได้มาร่วมด้วย แต่ยกเว้นวันศีล กับวันฝนตกนะ” ครูจอมฝนกล่าว

ทำเดินส่วนใหญ่ ครูจอมฝนศึกษาจากยูทิวบ์ บางครั้งบางครั้งก็จ้างวิทยากรมาสอนเพิ่มเติม โดยใช้งบประมาณจากกองทุนรักษาสุภาพ ซึ่งเป็นเงินที่ได้รับจากการไปออกงาน “เราrawy่อนยุค ร้างมาตรฐานด้วย มีงานบุญอะไรดีต่อมา เราไปหมด” แม่บุปผาเสริมให้

“แล้วอย่างเสื้อทีมนี้ละครับ” ผมชี้ไปยังเสื้อที่ทุกคนใส่

แม่บุปผาเล่าว่า ทางชมรมได้รับอนุเคราะห์จากบริษัท ห้างร้าน หรือหน่วยงานต่างๆ ที่อยากสนับสนุน

นอกจากร่วมกันออกกำลังกายแล้ว ทุกสิ้นปีพวกเธอยังจัดกิจกรรมสายใยสัมพันธ์ คนรักษาสุภาพ และในวันสงกรานต์ตักน้ำรดหน้าดำหัวผู้สูงอายุที่อายุมากที่สุดในกลุ่ม

ผมอยากรู้ว่ามากที่สุดนี้เท่าไร ครูจอมฝนตอบว่า เลขเจ็ดใกล้เลขแปดแล้ว ฟังแล้วอึ้งไปตามระเบียบ ยิ่งเมื่อเห็นทุกคนประจำตำแหน่งของตัวเอง และขยับย้ายร่างกายไปตามเสียงเพลง ครูจอมฝนชวนให้ผมลองเดินตาม ผมรับคำอย่างว่าง่าย ผิดกับขาที่ไม่ขยับตั้งใจคิด...

ໂຮມສາຕຍ໌

Homestay

โฮมสเตย์ครอบครัวชวนใจ

โฮมสเตย์ที่ผมพักหันหน้าออกทุ่งนา วิถีทัศนจัดวางงดงามไม่น้อย ยิ่งในตอนเช้าวันตั้งรวงเขียวสด เพราะได้ฝนไม่ขาดในแต่ละวัน

ตัวบ้านตั้งอยู่ที่บ้านปางหมอpong หมู่ที่ 6 เป็นบ้านของ บุญชวน-ไชยบาล ชันใจ และลูกๆ ตัวบ้านสร้างในสไตล์โมเดิร์น ผสมผสานศิลปะเปลือยเข้ากับเหล็กเส้นสีดำ แม่บุญชวนบอกว่า เธอและครอบครัวอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดิมใจกลางชุมชน ส่วนหลังนี้ลูกชายอยู่แต่ความที่ต้องไปทำงานต่างจังหวัด ช่วงที่บ้านว่างจึงเปิดเป็นโฮมสเตย์ตามที่ ออบต. ป่าสักขอมมา

ข้างในบ้านมี 3 ห้องนอน 2 ห้องน้ำ ผมเลือกนอนห้องหนึ่ง ช่วงนี้อากาศค่อนข้าง

เย็นสบาย ห้องไหนก็อนสบายเหมือนกัน

แม่บุญชวนทำมือเช้าให้กิน ผมอยู่ที่นี้ได้กินทั้งข้าวต้ม และขนมจีนน้ำยา เธอทำมาจากบ้าน แล้วขนส่งจักรยานมาให้ตอนเช้ากินเสร็จแล้วจึงนำกลับไปล้างที่บ้าน

ระหว่างกินมือเช้า แม่บุญชวนมานั่งคุยเป็นเพื่อน เธอเป็นคนก่าแพงเพชร แต่มาแต่งงานอยู่กับพ่อไชยบาล ซึ่งเป็นคนที่นี่ ตอนเช้าแดดส่องเข้าตัวบ้านพอดี ผมนั่งอยู่ที่โต๊ะข้างบ้านจนได้ยินเสียงรถเข้ามา พี่ทิพย์กับปอยใหญ่เป็นคนมารับเช้าวันนี้

ก่อนออกเดินทาง แม่บุญชวนให้กุญแจที่บ้านไว้ กลับมาจะได้ไขเข้าไปพักผ่อนตามอัธยาศัย...

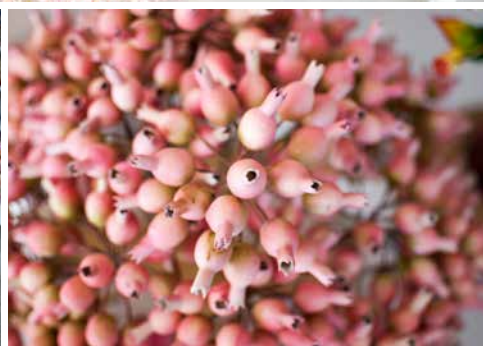
វិញ្ញន្តរូប

Culture

กลุ่มบายศรี

ป้าเพ็ญ-สุวรรณา ปินป็นคง

เมื่อวานเราแวะมาที่นี่ครั้งหนึ่งแล้ว แต่สวนกับเจ้าบ้านที่ออกไปข้างนอก วันนี้เลยแวะมาหาแต่เช้า เป็นร้านบายศรี และงานฝีมือสารพัด ตัวร้านยังปิดล็อกกุญแจไว้ พี่ทิพย์เลยเข้าทางข้างบ้าน ครูหนึ่งเจ้าบ้านก็ออกมาเปิดประตูให้

ผมเดินเข้าไปในร้าน เห็นดอกไม้ทำจากกระดาษหลากสีปักอยู่บนแท่งโฟม บางส่วนลงกระดาษเรียบร้อย แล้วยังสังเกตเห็นตู้แช่ไอศกรีมตั้งอยู่อีก เหมือนเจ้าบ้านจะทำหลายอย่างที่เดียว

ป้าเพ็ญ-สุวรรณา ปินป็นคง บอกผมว่าเมื่อวานเธอรีบไปโรงพยาบาลเพราะโดนแตนต่อย เลยคลาดกัน ป้าเพ็ญยกเก้าอี้มาให้ผมนั่ง ผั่งด้านหลังและด้านข้างร้านเป็นกระจก แสงสว่างทั่วถึงดี

บ้านของป้าเพ็ญอยู่ในบ้านปางหมอบวงหมู่ที่ 6 เรียกว่าเป็นชายแดนของหมู่บ้านเพราะแถบนี้บ้านเรือนกระจัดกระจาย มีที่นาสลัดกันไป อย่างข้างบ้านก็เป็นที่นาของป้าเพ็ญ แต่ด้วยวัยที่มากขึ้น เธอไม่ได้ทำนา

อีกต่อไปแล้ว

ร้านนี้เป็นจุดรวมตัวของกลุ่มบายศรีในตำบลป่าสัก ป้าเพ็ญเล่าว่า เธอมีสมาชิกอยู่ 5 คนเท่านั้น เมื่อมีงานจึงมารวมตัวช่วยกันทำ เธอยังเล่าย้อนไปถึงตอนเป็นเด็ก เห็นแม่ทำบายศรี เลยได้เรียนรู้จากแม่เรื่อยมา

“เมื่อก่อนแม่ทำบายศรีชวียงานประเพณีที่วัด งานแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ ทำขวัญไม่สบาย แม่ช่วยเขาทำ ป้าทำตามแม่รู้สึกสนุกที่ได้ทำ เสร็จงานชาวบ้านบอกขอบคุณแม่ ปากดีใจ เป็นความสุขที่ได้ช่วย”

ป้าเพ็ญย้อนความ

กระทั่งโตไปเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ เห็นศิลปะดอกไม้ประดิษฐ์ ด้วยความที่ชอบของสวยงาม เลยลองเก็บดอกไม้ที่คนอื่นทิ้งแล้วเพื่อมาแกะดูว่าทำอย่างไร

ป้าเพ็ญกล่าวเพิ่มเติมว่า แม่เติบโตไปทำงานทำการ แต่มีเวลาก็ยังช่วยเหลืองานบุญอยู่เสมอ ยิ่งในช่วงหลังที่กลับมาอยู่บ้าน เปิดร้านเล็กๆ ตรงนี้ เลยได้ช่วยทำบ่อยขึ้น จนมีผู้คนรู้จักมากมาย

สำหรับบายศรีที่ทำนั้น มีทั้งแบบดั้งเดิม และประยุกต์ แต่ป่าเพ็ญบอกว่า ชอบทำตาม ความคิดสร้างสรรค์ ไม่ยึดติดกับตำรา คนที่มา สั่งสามารถเลือกได้ว่าต้องการกี่ชั้น ขบายศรี แบบใด รวมถึงรายละเอียด ราคามีตั้งแต่ หลักร้อยจนถึงหลักหมื่น ตามแต่ตกลงกัน แต่ทำงานบุญของวัดในหมู่บ้าน ป่าเพ็ญช่วย โดยไม่คิดค่าแรง ถือว่าร่วมทำบุญ

นอกจากบายศรี ยังมีดอกไม้จากกระต่าย อย่างที่ผมเห็น รวมถึงดอกไม้จากผ้าใยบัว และจากพลาสติกด้วย โดยทำเป็นพุ่มเพื่อประดับข้างโลงศพ

“อันนี้ป่าทำช่วยงาน ถ้าขอมา ป่าทำให้ ไม่รับซอง ให้เจ้าภาพซื้อซองมาให้ทำก็พอ แต่ถ้าเป็นญาติสนิทของคนในกลุ่ม เราจะเรียไร เงินกัน” ป่าเพ็ญอธิบาย

เหมือนว่างานประดิษฐ์เป็นงานกุศลเสีย ส่วนใหญ่ ป่าเพ็ญกล่าวว่า ได้รับคำขอบคุณก็ ดีใจมากแล้ว และคนอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน พอได้มารวมกัน ทำงานไปคุยไป ทำให้รู้สึก

มีความสุข ชีวิตมีคุณค่า

“แล้วไอศกรีมล่ะครับ” ผมถามต่อ

ป่าเพ็ญตอบว่า ทุกวันนี้ทำไอศกรีมใส่ รถพ่วงข้างออกไปขายทุกวัน หยุดทุกวันพระ หรือวันไหนที่อยากหยุด

พี่ทิพย์เสริมว่า แถบนี้ใครๆ ก็รู้จักป่าเพ็ญ ทุกครั้งเมื่อเจอคนเดาที่นั่งหอมอยู่หน้าบ้าน ป่าเพ็ญเลี้ยงไอศกรีม หรือถ้างานศพคนแถบนี้ หรือคนใกล้ตัว ป่าเพ็ญจะขนไอศกรีมไปเลี้ยง แขกที่มางาน

“แม่ได้สูตรมาจากอุตรดิตถ์ ที่แรกตั้งใจ ทำให้ลูกกิน เอาไปแจกเพื่อนนักเรียนที่ โรงเรียนลูก จนอายุมากขึ้น ก็มาขายแก่หงา” ป่าเพ็ญเล่า “นี่ก็ใกล้วันลอยกระทง ป่าทำ กระทงขายด้วยนะ”

ยังไม่ทันพูดอะไรต่อ ป่าเพ็ญก็ชวนผมกิน ไอศกรีม เธอเดินไปหยิบถ้วยที่ทำจากกะลามะพร้าว นำไปล้างให้สะอาดอีกรอบ แล้วตัก ไอศกรีมแจกทุกคนที่มาด้วย...

คณะกลองหลวง ‘แก้วสะก้านฟ้า’

กลับมาที่วัดปางหมอปวงอีกครั้ง ตรงโรงเรียนติดกับประตูทางเข้าด้านหลังเป็นสถานที่เก็บกลองหลวง ผมเห็นเหล่าสมาชิกวงมานั่งรอกันพร้อมหน้า ทั้งหมดเป็นหนุ่มใหญ่สวมเสื้อมือข้อม ผมนั่งลงบนเก้าอี้ที่จัดเตรียมไว้ ลักพักหนุ่มใหญ่รายสุดท้ายซ้อมเตอรไชค์เข้ามา มือของเขามีผ้าพันแผลอยู่

“พ่อถูกกัด” เขาบอก

พี่ทิพย์แนะนำให้ผมรู้จักกับ **ดวงฤทธิ์ชาติเหมาะ** ประธานคณะกลองหลวง ผู้ยังคงอารมณ์ดีแม้เพิ่งประสบเหตุมา เขานั่งลงข้างผมและเริ่มต้นเล่าว่า ย้อนกลับไปในวันปี 2555 ทางวัดมีงานบุญสลากภัต เชิญคณะกลองหลวงจากสมาคมกลองหลวงสิบสองราศีของอำเภอ

เชียงแสนมาแสดง เมื่อเห็นว่าทุกคนที่ทำงานสนุกกัน ทางกำนันจึงอยากให้บ้านปางหมอปวงมีวงบ้าง

กลุ่มของพ่อดวงฤทธิ์ไปหาซื้อกลอง โดยมีกำนันเป็นสปอนเซอร์ หลังจากตระเวนหากันอยู่นาน พวกเขาไปได้กลองหลวงจากวัดในอำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ราคา 80,000 บาท และความที่คนบ้านปางหมอปวงมีพื้นที่จากกลองยาวอยู่แล้ว ในปี 2557 พวกเขาจึงฟอร์มวงขึ้นมา 15 คน ภายใต้อุปกรณ์กลองหลวงแก้วสะก้านฟ้า

“เมื่อมีวงแล้ว เราก็ไปเข้ากับสมาคมกลองหลวงสิบสองราศีของอำเภอเชียงแสน เวลามีงานอะไร เจ้าภาพจะติดต่อไปที่สมาคมหรือติดต่อโดยตรงกับวงเลย แล้วแต่ว่ามีช่องทางตรงไหน” พ่อดวงฤทธิ์เล่า

ส่วนใหญ่แล้ว กลองหลวงนิยมละเล่นในงานบุญ งานสลากภัต เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง ผ้าป่า กรฐิน งานบวช และงานพัตยศ โดยคณะกลองหลวงแกว้สะข่ามฟ้าไปเล่นทุกงานที่ได้รับเชิญ อย่างที่อำเภอแม่สายหรืออำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ก็ไปมาแล้ว

พ่อดวงฤทธิ์บอกว่า ออกงานครั้งหนึ่งเมื่อได้ซองจากเจ้าภาพ สมาชิกที่ไปเล่นจะแบ่งกันเป็นค่าแรง แต่ถ้าเป็นงานบุญ จะเก็บซองเข้ากองกลางของวง เพื่อใช้ดูแลกัน เช่น ค่าสวัสดิการสมาชิกเจ็บป่วยครั้งละ 1,000 บาท เสียชีวิตมอบอีกตามสมควร และถ้าไปในนามของสมาคม ก็แบ่งเงินเข้าสมาคมด้วยส่วนหนึ่ง

“แล้วสมาคมก็มีเก็บเงินเข้าสมาคม วงละห้าร้อยบาทต่อปี เมื่อสมาชิกวงเสียชีวิตจะได้

รับเงินช่วยเหลือสองพันห้าร้อยบาท และวงหริตหนึ่งวง” พ่อดวงฤทธิ์เสริม

“แล้วชุดละครับ” ผมถามต่อ

“เครื่องแต่งกายของเรามีห้าถึงหกชุด สปอนเซอร์ให้มา แล้วเรายังมีแม่บ้านพ้อนด้วยนะ ถ้าเจ้าภาพอยากได้ ก็บอกกล่าวกันมา” พ่อดวงฤทธิ์บอก

ด้วยความที่สมาชิกวงเป็นหนุ่มใหญ่มากันหมด พวกเขาเลยมีความคิดถ่ายทอดวิชาให้เด็กผู้ชายช่วงปิดเทอม แต่ก็เป็นเรื่องยากที่เด็กรุ่นนี้จะสนใจ

“ต้องฝึกให้ได้” เสียงใครคนหนึ่งพูดขึ้น

ว่าแล้วพวกเขา ก็สาธิตให้ผมดู ตัวกลองหลวงนี้เสียงค่อนข้างใหญ่และหนา ไม่ต้องใช้ไม้ตี กำปั้นนี้แหละ พันผ้าให้เรียบร้อยก่อนเป็นใช้ได้ แค่นี้ที่แรกก็เหนื่อยแทนแล้ว...

กลุ่มเพื่อนลับ

(ทำจากขวา) พัฒนา แก้วรากมุก

จากคลองหลวง ผมเดินตามพี่ทิพย์มายังหอประชุมวัดปางหมอปาง เพราะกลุ่มฟ้อนเล็บมารวมตัวกันอยู่ที่นี้ ทุกคนสวมเสื้อลูกไม้สีขาวกับผ้าซิ่นดูเข้าชุดกันดี ผมได้ยินจากพี่ทิพย์ว่า พวกแม่ๆ ดิ้นกันตั้งแต่เช้ามืดเพื่อแต่งองค์ทรงเครื่อง

พัฒนา แก้วรากมุก เป็นประธานกลุ่มฟ้อนเล็บ ผมจำเธอได้ เมื่อวานยังอยู่กับชมรมรักษาสุภาพอยู่เลย แต่วันนี้สัปดาห์นั้นมาเป็นนางรำในชุดสวย สมาชิกหลายต่อหลายคนก็เช่นเดียวกัน

การฟ้อนเล็บเป็นรากฐานวัฒนธรรมของคนภาคเหนือ ย้อนกลับไปเมื่อ 40 กว่าปีก่อนที่บ้านปางหมอปางมีกลุ่มยิวพุทธ รวมผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานมาเป็นกลุ่มฟ้อนเล็บประจำหมู่บ้าน แม่พัฒนาก็อยู่ในกลุ่มด้วย

ต่อมาในปี 2537 พวกเธอรวมกลุ่ม 8 คนเพื่อไปแข่งฟ้อนเล็บระดับจังหวัด และได้รับรางวัลชนะเลิศ จากนั้นจึงเริ่มสอนคนในชุมชนที่สนใจ ด้วยไม่ยากให้ศิลปะการแสดงนี้สูญหายไป

แม่พัฒนาเล่าให้ฟังว่า กลุ่มฟ้อนเล็บมักได้รับเชิญไปแสดงตามงานต่างๆ โดยก่อนถึงวันแสดง พวกเธอต้องรวมตัวกันซ้อมสมาชิกใหม่จึงได้อาศัยฝึกซ้อมตามไปด้วยและใครสนใจสามารถเข้ามาร่วมได้ กลุ่ม

ไม่หวังวิชา

ตอนนี้กลุ่มฟ้อนเล็บมีสมาชิก 24 คน แม่พัฒนาบอกว่า การออกรงานแต่ละครั้งอย่างน้อยต้องไป 16 คน ส่วนใหญ่แล้วเป็นงานบุญ งานกรฐิน งานเปิดป้าย งานสงกรานต์ และงานประจำปีของอำเภอ แล้วแต่คำเชิญ

“เราก็มีชื่อเสียงระดับหนึ่ง ในนามกลุ่มฟ้อนเล็บแม่บ้านปางหมอปาง ช่วงหลังมักได้ไปพร้อมกลุ่มคลองหลวง พ่อบ้านดี แม่บ้านเพื่อน” แม่พัฒนากล่าว

เมื่อถึงวันงาน กลุ่มฟ้อนเล็บต้องเตรียมตัวกันตั้งแต่ตีสี่ แม่พัฒนาเล่าต่อ เพราะต้องแต่งหน้า ทำผม โดยในหมู่บ้านมีช่างประจำที่รู้จักกัน หลังงานเสร็จ ได้รับสินน้ำใจจากเจ้าภาพแล้ว ค่อยนำมาหักกับค่าใช้จ่ายส่วนนี้

“แล้วเด็ก ๆ ในหมู่บ้าน เขามาเรียนรู้ตรงนี้ใหม่ครับ” ผมสงสัย

“ถ้าพูดถึงการสอนเด็ก ๆ ตัวแม่เองเคยเป็นครูที่โรงเรียนบ้านปางหมอปาง ก็จะมีลูกศิษย์ที่เรียนนาฏศิลป์ ปัจจุบันก็แล้วแต่โรงเรียนจะเชิญไปเป็นวิทยากร ถ้าขอมาก็ไปให้ อย่างที่ผ่านมามีทั้งทวดาบลในอำเภอเชียงแสน ก็ไปมา สอนให้ฟรี ไม่คิดเงิน” แม่พัฒนาตอบ

จากนั้นประธานกลุ่มจึงเดินนำผมไปดูภาพการแสดงที่เก็บไว้ เธอบอกว่าวันนี้ไม่ได้ฟ้อนให้ดู เพราะต้องแต่งเต็มยศกว่านี้...

กลุ่มกลองยาวบ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ 12

ผมเดินทางต่อมายังบ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ 12 จุดหมายปลายทางอยู่ที่ศาลาอเนกประสงค์ ได้ยินมาว่าที่บ้านนี้มีวงกลองยาว รวมถึงนางรำอยู่

ในศาลาอเนกประสงค์มีชาวบ้านมารอกันแล้ว บนโต๊ะมีถาดข้าวต้มมัดกับขนมสาकुสว่าง บุญมาศักดิ์ ผู้ใหญ่บ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ 12 เชิญผมนั่ง และให้กินขนมรองท้องก่อน เผื่อว่าจะหิว

คนที่นั่งอยู่ข้างผู้ใหญ่สว่าง คือภานุวัฒน์ งามหนองอ้อ และธัญวลัย ปัญญา ทั้งสองเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เราเริ่มต้นพูดคุยกันถึงความใฝ่ฝันของกลุ่ม ผู้ใหญ่สว่างให้ความเห็นว่า ตั้งแต่ปี 2519 มาแล้ว ที่แถวนี้มีการเล่นกลองยาว โดยคนที่สอนให้มันเป็นคนจากภาคอีสาน ต่อมาเกิดการรวมกลุ่มหนุ่มสาว ซึ่งผู้ใหญ่สว่างเคยเป็นประธานกลุ่มมาก่อน แต่ถึงยุคหนึ่งก็ขาดหายไป ผู้ใหญ่สว่างกลัวว่าการเล่นกลองยาวจะสูญหาย เลยจัดตั้งวงขึ้นใหม่เมื่อราว 8 ปีก่อน

“จากคนหนุ่มสาว ตอนนี้อายุก็สี่สิบแล้ว ไล่ไปจนถึงหกสิบนั้นแหละ” ผู้ใหญ่สว่างกล่าว พวกเขาชักชวนวงกลองยาวเพื่อช่วยงานวัดเป็นหลัก เมื่อวัดมีงานแห่เทียนพรรษาลอยกระทง บุญกุศล ก็ได้ใช้กลองยาวนี้สร้างความสนุกสนาน หรืออย่างเวลาที่ลูกหลานในหมู่บ้านบวช แต่งงาน วงกลองยาวก็ช่วยสร้างสีสันให้ชาวบ้าน

“บางครั้ง อบต.ป่าสักมีงาน ก็เชิญเราไปต้อนรับแขก” พี่ภานุวัฒน์พูดขึ้น

สำหรับเครื่องดนตรีต่างๆ ชาวบ้านรวมเงินกันซื้อเป็นสมบัติของหมู่บ้าน ผมถามผู้ใหญ่สว่างว่า ทำไมรายชื่อบนบอร์ดถึงมีทั้งประธานฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย

“ผู้ชายเล่นดนตรี ผู้หญิงพื่อนำขบวน” ผู้ใหญ่สว่างตอบ

ครั้งไหนจัดชุดใหญ่ออกงาน วงจะประกอบด้วยนักดนตรี 10 คน เล่นกลองยาว 5 ลูก ฉาบ ฉิ่ง ข้อง กรับ และกลองตัด อย่างละ 1 คน ส่วนอีก 25 คนเป็นนางรำ พื่อนำขบวน

ธัญลัช ปัญญา

ภานุวัฒน์ งามหนองอ้อ

สว่าง บุญมาศักดิ์

โดยการพ้อนเป็นไปตามจังหวะเพลง จากซ้าไปเร็ว ต้องลืมหันธันกัน

หากเป็นงานส่วนรวม ผู้ใหญ่สว่างบอกว่า พวกเขาไม่รับซอง ไปช่วยด้วยใจ ส่วนเจ้าภาพมีน้ำใจช่วยจัดหาเครื่องแต่งกาย

“อย่างของนางรำ เครื่องแต่งกาย เครื่อง-แต่งหน้าจะเยอะหน่อย เจ้าภาพก็ทราบดี ช่วยเหลือมาตามสมควร” พี่ธัญลัชช่วยเสริม “ทิวกันหรือยัง” ผู้ใหญ่สว่างถามผม “วันนี้เดี่ยวพ่อเลี้ยงข้าวซอย”

ว่าไงว่าตามกัน ผมปิดบันทึกแทบจะทันที แล้วเดินตามผู้ใหญ่สว่างออกไป จนถึงบ้านของวันเพ็ญ สุราเมย์ ประธานนางรำ ซึ่งเปิดร้านอยู่ตรงหัวมุม คนแถวนี้รู้จักกันในชื่อน้ำเงี้ยวป่าเพ็ญ เปิดทำการมานานกว่า 30 ปีแล้ว

ข้าวซอยที่คนแถวนี้เรียกติดปากหมายถึงเส้น เป็นเส้นใหญ่ที่นำมาซอยเป็นเส้นกลางใหญ่กว่าเส้นเล็กหน่อย ราดด้วยน้ำเงี้ยวสูตรเด็ดของแม่สามีป่าเพ็ญ รสชาติจัดว่าเด็ดเข้มข้นถึงเครื่องดีจริงๆ...

ชมรมดนตรีล้านนาตำบลป่าสัก

นอกจากกลุ่มกลองหลวงและกลุ่มฟ้อนเล็บแล้ว บ้านปางหมอปวง หมู่ที่ 6 ยังเป็นที่ตั้งของชมรมดนตรีล้านนาตำบลป่าสักด้วย

ที่พิภพพามาเดินทางมาที่บ้านของ **दनัย จิระยา** ประธานชมรมดนตรีล้านนาตำบลป่าสัก วันนีัสมาชิกชมรมมารวมตัวกันพร้อมหน้าพร้อมตา

เจ้าบ้านใช้ส่วนตัวขยายด้านข้างเป็นที่รวมตัวฝึกซ้อมดนตรี จัดวางเก้าอี้เป็นสองแถว คล้ายชั้นรถสองแถวอย่างนั้น มีคุณตาคนหนึ่งนั่งกลาง ทั้งหมดบรรเลงเพลงสองแม่ปึงให้ผมฟัง

สมาชิกมีตั้งแต่เด็กไปจนถึงผู้สูงอายุ ผมกระซิบถามที่दनัยถึงอายุของเด็กสาวที่กำลังสีซอ เขาบอกว่ากำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่านั้น เมื่อเสียงเพลงจบลง ผู้ชมอย่างผมจึงมอบเสียงปรบมือตอบแทนกลับไป แต่เทียบกันไม่ได้เลย

ที่दनัยเล่าว่า ตอนนีัชมรมดนตรีมีสมาชิกทั้งหมด 22 คน เพิ่งรวมตัวกันอย่างจริงจังในราวปี 2556 หลังจากที่ชมรมวัฒนธรรมตำบลป่าสัก และชมรมผู้สูงอายุตำบลป่าสักเห็นว่าดนตรีล้านนากำลังจะสูญหายไป ความวิตกกังวลนี้สะท้อนออกมาจนคนกลุ่มหนึ่งไม่อาจอยู่เฉย

พวกเขาพร้อมตัวกัน แล้วขอความช่วยเหลือไปยัง อบต.ป่าสัก เพื่อขอรับการสนับสนุนเครื่องดนตรี กระทั่งได้รับมา 1 ชุด ประกอบด้วย สะล้อ 3 ตัว (เสียงทุ้ม กลาง แหลม) ซอ

ซิ่งใหญ่ ลูกสาม ซิ่งกลาง ซิ่งเล็ก ลูกสี่ ซลู่ กลองเต่งถึง ฉิ่ง ฉาบ และกรับ

เมื่อได้เครื่องดนตรีมาแล้ว ช่วงแรกพวกเขาพร้อมตัวกันฝึกซ้อมที่วัดปางหมอปวง โดยมี **ผอ.อุตร จับใจนาย** มาช่วยสอนให้ จากนั้นจึงรวมตัวซ้อมกันเองที่บ้านของประธานชมรม โดยนัดหมายกันทุกวันศุกร์ ตอนเย็น มีคน 3 กลุ่มวัย ทั้งผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่ และเยาวชน ที่สาคัญยังเปิดรับสมาชิกทุกคนที่สนใจอยากเรียนรูั เพราะพวกเขาตระหนักดีว่า ถ้าไม่อนุรักษ์และถ่ายทอดต่อไป อาจสูญหายไป

ที่दनัยเสริมว่า บางช่วงที่ม้งงานเทศกาลประจำปี อย่างงานบุญสลากภัต หรืองานที่ได้รับเชิญ เช่น งานศพ ชมรมต้องซักซ้อมเตรียมคนอยู่เสมอ เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด เพราะการออกงานแต่ละครั้ง เจ้าภาพมักให้สินน้ำใจกลับมา จึงต้องเล่นให้ดีที่สุด ส่วนปัจจัยที่ได้ ทางชมรมเก็บไว้เป็นค่าซ่อมแซมเครื่องดนตรี ค่าน้ำมัน และที่เหลื่อแบ่งให้ผู้เล่น

“เดือนที่แล้ว เราไปแข่งที่จังหวัด ไปกันประมาณสิบกว่าคน เป็นตัวแทนของอำเภอเชียงแสน ได้รับรางวัลมาด้วย” ที่दनัยเล่า

พวกเขาเล่นเพลงให้ผมฟังต่ออีกหน่อย ผมหยิบซิ่งลูกหนึ่งที่ยังไม่มีคนจับจองมาลองถือ พยายามคลานนิ้วตาม แต่พบว่ายากโดยแท้ สำหรับคนที่ไม่มีพื้นฐานด้านดนตรี แม้แต่นิดเดียวเช่นผม ที่दनัยบอกว่า มาอยู่ที่ป่าสักนานหน่อย แล้วจะช่วยสอนให้เป็นเองก็น่าสนใจดีนะ...

(สองจากขวา) ดนัย จิระยา

สวัสดิการชุมชน

Welfare

ร.ร.	ทะเบียนสมาชิก	ชื่อ
1	0271	นายอิสม วิริ
2	0272	นางอำพร แสง
3	0273	นายสงวน คำสี
4	0274	นางจันทอม คำสี
5	0275	น.ส.ทิพย์มณีย์ คิวร์
6	0276	นายโยชน์ ชันโท
7	0277	นางศรีพันธ์ ชันโท
8	0419	ค.ช.พงศ์ศิริ ไทรจิต
9	0420	ค.ช.ศิริชัช ไทรจิต
10	0421	ค.ช.พิงบุกร์ ไทรจิต
11	0422	ค.ช.พิงบุกร์ ไทรจิต

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลป่าสัก

ชาตรี ภิระบรรณ์

เกือบคลาดกันอีกแล้ว เมื่อตอนที่ไปถึงบ้านของ **ชาตรี ภิระบรรณ์** หัวเรียวหัวแรงสำคัญของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลป่าสัก เจ้าของบ้านกำลังจะออกไปสวนปาล์ม เขาจึงลงจากอานมอเตอร์ไซด์แล้วมาต้อนรับพอน้ำดื่มมาเสิร์ฟ ผมรีบเข้าเรื่องทันทีจะได้ไม่เป็นการเสียเวลากัน พี่ชาตรีให้ความหวังว่า ในราวปี 2549 เขาได้ยินเรื่องสวัสดิการชุมชนมาจาก **อาจารย์ภูมิพัฒน์ คงวารินทร์** ที่ทำงานภาคประชาสังคม แล้วมาบรรยายที่บ้านโพธาราม ตำบลลั่นทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

“ตอนนั้นผมเป็นสมาชิกสภา อบต.ป่าสักมองว่าเป็นสิ่งที่ดี กลับมาเลยคุยกับนักพัฒนาชุมชน และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของบ้านแม่คำใต้ หมู่ที่สิบเอ็ด ว่านอกจากเก็บเงินออมแล้ว ควรจัดระบบเงินสวัสดิการให้สมาชิก แล้วทางภาครัฐเขาก็มีนโยบายส่งเสริม

อยู่ด้วย” พี่ชาตรีเล่า

ในเวลานั้นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่คำใต้มีสมาชิก 211 คน แต่มีเพียง 45 คนเท่านั้นที่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้ พวกเขา มารวมตัวกัน แล้วแต่งตั้งคณะกรรมการชุดแรก โดย **เสมอ สุริเยมมา** เป็นประธานกองทุนฯ คนแรก จากนั้นจึงศึกษาข้อมูลจากอาจารย์ภูมิพัฒน์มากขึ้น รวมถึงหาข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย

กระทั่งปลายปี 2551 คณะกรรมการและสมาชิกมีความพร้อม จึงเริ่มส่งเงินสมทบเข้ากองทุนฯ ในวันที่ 1 มกราคม 2552 กำหนดส่งเงินรายเดือน หรือจะส่งล่วงหน้าตามสะดวกก็ได้ แต่ห้ามขาดส่งเกิน 3 เดือน เพราะถือว่าสละสิทธิ์ นอกจากนี้ กองทุนฯ ยังได้รับเงินสมทบอีก 55,000 บาท จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช.

หลังส่งเงินสมทบได้ 1 ปี กองทุนฯ ได้รับเงินสนับสนุนตามรายหัวสมาชิกจากรัฐบาลตามโครงการสวัสดิการ 3 ขา ต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2553-2555 ที่ชาตรีเล่าต่ออีกว่า จนในปี 2556 กองทุนฯ เริ่มเข้มแข็ง จึงเริ่มขยายขอบเขตสมาชิก

“ผมไปคุยกับในสภา อบต.ป่าสัก ร่วมกับผู้บริหาร จนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการทุกหมู่บ้านขึ้นสิบสองคน (บ้านดอยศรีแก้วเป็นหมู่บ้านเล็ก มีสมาชิก แต่ไม่มีกรรมการ) แล้วก็เริ่มลงพื้นที่ สมาชิกที่ป่วย ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน ผมนำเงินสวัสดิการไปให้ เพื่อแจ้งข่าวว่ามีการปรับระเบียบรับสมาชิกจากทั่วประเทศ ไม่จำเป็นต้องมีทะเบียนบ้านอยู่ที่นี้ อาศัยผู้ใหญ่บ้านรับรอง และส่งเงินสมทบ” พี่ชาตรีลำดับเหตุการณ์ให้ฟัง

คณะกรรมการเปิดรับสมาชิกทุกเดือน เสียค่าสมัคร 20 บาท เงินครึ่งหนึ่งนำเข้ากองทุนฯ อีกครึ่งหนึ่งให้แก่กรรมการเป็นค่าน้ำมัน เพื่อนำส่งเงิน ณ ที่ทำการทุก 3 เดือน แต่ถ้าสมัครในเดือนมกราคมจะได้รับการยกเว้นค่าสมัคร

สมาชิกสามารถใช้สวัสดิการหลังเข้าเป็นสมาชิกอย่างน้อย 6 เดือน โดยสวัสดิการของกองทุนฯ มีอยู่ 12 เรื่อง ดังนี้

1) ป่วยจนเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ตั้งแต่ 2 คืนขึ้นไป นำไปรับรองแพทย์มายื่นกรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 432 บาท กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 846 บาท กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 1,296 บาท กรณีเป็น

สมาชิกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 1,728 บาท กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 1,820 บาท

2) สวัสดิการคลอดบุตร 500 บาทต่อครั้ง

3) สวัสดิการกรณีเสียชีวิต กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 1,296 บาท กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 2,592 บาท กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 3,888 บาท กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 4,000 บาท กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 4,200 บาท กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 4,400 บาท กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 4,600 บาท กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 4,800 บาท กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 5,000 บาท กรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 5,200 บาท และกรณีเป็นสมาชิกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป รับสวัสดิการช่วยเหลือ 5,400 บาท

4) สวัสดิการช่วยเหลือทำบุญขึ้นบ้านใหม่ 500 บาทต่อครั้ง

5) สวัสดิการช่วยเหลืองานแต่งงาน 500 บาทต่องาน

6) สวัสดิการช่วยเหลือทำบุญร้อยวัน ผู้ถึงแก่กรรม 500 บาทต่อครั้ง

7) สวัสดิการช่วยเหลือกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น โดยมอบให้หมู่บ้านที่มีสมาชิกเกิน 100 คน ปีละ 1,000 บาท

บัญชี รั้ง - จ่าย ประจำปี

พ.ศ. 2557				พ.ศ. 2558			พ.ศ. 2559			พ.ศ. 2560			พ.ศ. 2561	
เดือน	รับ	จ่าย	คงเหลือ	รับ	จ่าย	คงเหลือ	รับ	จ่าย	คงเหลือ	รับ	จ่าย	คงเหลือ	รับ	จ่าย
มกราคม	23,920	1,600	3,398	15,050	3,916	850	24,370	18,682	7,078	31,310	20,999	10,179		
กุมภาพันธ์	9,810	1,820	556	20,370	8,824	2,516	7,920	1,820	3,595	23,520	8,148	2,500		
มีนาคม	6,540	1,798	5,078	6,310	3,440	8,984	28,460	13,158	2,281	30,930	12,610	6,841		
เมษายน	14,490	—	—	25,310	4,410	2,015	14,020	9,610	1,610	17,610	17,141	4,701		
พฤษภาคม	17,340	21,150	2,520	16,364	5,830	4,449	8,755	12,974	1,980	34,940	24,112	3,919		
มิถุนายน	15,720	5,296	2,020	17,860	5,868	2,580	26,558	9,324	5,205	17,290	14,529	9,027		
รวม	87,210	32,074	13,117	103,155	34,130	10,301	110,075	65,568	21,758	155,100	92,150	30,187		
				+ 55,814			+ 27,743			+ 28,222				
							17,180	9,382	31,160	18,460	5,624			

8) สวัสดิการแก่ผู้ที่ไม่เคยใช้สวัสดิการใดในรอบ 10 ปี จะได้รับเงินขวัญฤกษ์ 600 บาท ต่อครั้ง

9) สวัสดิการทุนการศึกษาแก่สมาชิกที่สำเร็จการศึกษาชั้นอนุบาลศึกษา และเป็นสมาชิกมาครบ 3 ปี ได้รับทุนการศึกษา 1,000 บาท สมาชิกที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา และเป็นสมาชิกมาครบ 5 ปี ได้รับทุนการศึกษา 500 บาท สมาชิกที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา และเป็นสมาชิกมาครบ 8 ปี ได้รับทุนการศึกษา 300 บาท สมาชิกที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และเป็นสมาชิกมาครบ 12 ปี ได้รับทุนการศึกษา 1,000 บาท

10) สวัสดิการช่วยเหลืออัคคีภัยแก่สมาชิกที่ประสบเหตุ 5,000 บาทต่อครั้ง

11) สวัสดิการช่วยเหลือกรณีสูญเสียอวัยวะจากอุบัติเหตุครั้งละ 1,000 บาท

12) สวัสดิการแก่สมาชิกที่ทุพพลภาพ

ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้สิ้นเชิง รับสวัสดิการ 2,000 บาท และหลังจากรับสวัสดิการนี้แล้วหนึ่งปี ทางคณะกรรมการจะออกเยี่ยมใช้ต่อเนื่องทุกปี

ปัจจุบันกองทุนฯ มีสมาชิกประมาณ 1,200 คน โดยทุก 3 เดือนจะมีการประชุมคณะกรรมการ และประเมินผลงานของกรรมการ หากมีการท้วงติงก็ปรับเปลี่ยน

“แล้วกองทุนฯ มีการนำเงินไปลงทุนในหุ้นไทยบ้างไหมครับ” ผมถาม

“ถ้าพูดถึงเรื่องปล่อยกู้ เราไม่ทำ แต่เราเอาไปซื้อสลาก ธ.ก.ส. ถ้าถูกรางวัล ก็เป็นเงินสวัสดิการร่วมกัน” พี่ชาติตอบ

พี่ชาติรียบสลากให้ผมดู พร้อมทั้งตัวเลขสรุบบัญชีรับจ่ายประจำปี พี่ชาติทำเอง โดยเขียนบนกระดาษแผ่นใหญ่ แล้วให้น้องในกองทุนฯ ช่วยบันทึกลงคอมพิวเตอร์

“ผมไม่เล่นเทคโนโลยี อายุมากแล้ว” พี่ชาติทิ้งท้าย...

กองทุนหมู่บ้านหนองบัวสด

ผมเดินทางต่อมาที่ศาลาอเนกประสงค์ บ้านหนองบัวสด หมู่ที่ 5 ด้วยมีนัดกับกลุ่มกองทุนหมู่บ้านของที่นี่ จะว่าไปแล้ว ตลอด 2 วันที่เดินทางไปมาในตำบลป่าสัก ผมยังไม่ได้มาบ้านหนองบัวสดเลย คงมีเรื่องราวอะไรดีๆ รออยู่

รถจอดเทียบศาลาอเนกประสงค์ท่ามกลางแดดที่ร้อนจัด ช่างในศาลามีชาวบ้านมาตั้งโต๊ะรออยู่แล้ว เหมือนว่าวันนี้ผมจะเป็นลูกค้าเพียงรายเดียวเสียด้วย

ดำรงค์ ตอบุญธง อดีตข้าราชการครู เป็นประธานกองทุนหมู่บ้านหนองบัวสด ส่วน **ประเศศ ตาจุมปา** ผู้ใหญ่บ้านหนองบัวสด เป็นหนึ่งในคณะทำงาน ผมนั่งลงข้างพ่อดำรงค์ แล้วขอให้ทั้งสองช่วยเล่าความเป็นมาของกองทุนฯ

เช่นเดียวกับกองทุนหมู่บ้านทั่วประเทศ บ้านหนองบัวสดจัดตั้งคณะกรรมการ 15 คน ดำรงตำแหน่งวาระละ 2 ปี พร้อมกับร่างระเบียบบังคับใช้แล้วส่งกลับไปทางอำเภอ

อนุวัติ กระทั่งเงิน 1 ล้านบาทแรกถูกโอนเข้ามาเมื่อเดือนกรกฎาคม 2544

บ้านหนองบัวสดเป็นหมู่บ้านขนาดกลาง มีอยู่ด้วยกัน 177 หลังคาเรือน ประชากร 500 กว่าคน ผู้ใหญ่ประเศศบอก ส่วนที่ทำการกองทุนฯ อยู่ทางด้านหลัง แต่ในอนาคตพวกเขาอยากย้ายไปตั้งอยู่ข้างร้านค้าประชารัฐริมถนนหลวง ปากทางเข้าหมู่บ้าน

กองทุนฯ เปิดรับสมัครสมาชิกรายบุคคล เพื่อออมล้งจะกับกองทุนฯ โดยส่งเงินออมรายปีในเดือนมกราคม แต่ในช่วงหลัง คณะกรรมการมีมติในที่ประชุมใหญ่ เปลี่ยนจากการออมล้งจะรายปีเป็นรายเดือน และกำหนดให้สมาชิกนำส่งเงินทุกวันที่ 20 ของทุกเดือนที่หัวหน้าหมวดไหนก็ได้ตามสะดวก

พ่อดำรงค์เล่าว่า ในช่วงแรกเงินมีจำกัด คณะกรรมการใช้วิธีประกาศให้สมาชิกยื่นกู้ จากนั้นนำเงินมาเฉลี่ยคนละเท่าๆ กัน ปีแรกปล่อยเงินในเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน แล้วเก็บคืนในเดือนธันวาคมของปีถัดไป

10 คน ยื่นกู้กับธนาคารออมสิน เมื่อปี 2558
สัญญา 4 ปี วงเงินกู้ 880,000 บาท เพื่อ
นำมาเสริมสร้างทุนหมุนเวียนภายในชุมชน
โดยให้สมาชิกยื่นความประสงค์ ทำสัญญา
ระยะยาว 4 ปี คิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อเดือน
และต้องส่งดอกเบี้ยพร้อมเงินออมประกัน
ความเสี่ยงทุกเดือน ต่อมาในปี 2559 คณะ-
กรรมการทำสัญญากู้เพิ่มอีก 620,000 บาท
ระยะเวลา 4 ปีเช่นกัน

“เงินออมในที่นี้คือเงินประกันคุ้มครองหนี้
ถ้าวงเงินไม่เกินสามหมื่นบาท เก็บสามร้อย
บาทต่อเดือน ถ้าวงเงินเกินสามหมื่นบาท
เก็บห้าร้อยบาทต่อเดือน พอส่งเงินครบสัญญา
แล้ว เราก็จะคืนเงินออมประกันความเสี่ยงนี้
ให้ทั้งหมด” พื่อดำรงค์ขยายความ

ดังนั้น ถ้าไรของกองทุนฯ จึงมาจาก 3
ส่วน ส่วนแรกคือถ้าไรจากกองทุนเงินล้าน ซึ่ง
ผู้ใหญ่ประเศขแจกแจงให้ฟังว่า แบ่งสมทบ
เข้ากองทุนร้อยละ 10 พัฒนาศึกษาอาชีพ
ร้อยละ 10 สวัสดิการและสาธารณประโยชน์
ร้อยละ 10 ค่าตอบแทนคณะกรรมการร้อยละ
30 เงินอื่นๆ ร้อยละ 10 เงินประกันความเสี่ยง

ร้อยละ 10 และเก็บไว้จัดซื้อที่ดินและสร้าง
สำนักงานร้อยละ 20

ถัดมาคือถ้าไรจากการปล่อยกู้เงินออม
หรือดอกเบี้ยเงินกู้ฉุกเฉิน โดยแบ่งเป็นปันผล
ให้เจ้าของเงินออมร้อยละ 6 ตอบแทนคณะ-
กรรมการ และสาธารณประโยชน์

สุดท้ายคือถ้าไรจากเงิน LT ซึ่งส่วนหนึ่ง
เป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการ จ่ายดอกเบี้ย
ธนาคารออมสิน และอื่นๆ ตามที่ที่ประชุม
เห็นสมควร

“เงินถ้าไรส่วนใหญ่เรานำมาพัฒนาหมู่บ้าน
มอบให้วัด ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี หรือมี
สิ่งใดขาดเหลือก็มาว่ากัน” ผู้ใหญ่ประเศขกล่าว
“แล้วเรื่องที่ทำการใหม่ล่ะครับ” ผมถามขึ้น
“อันนั้นเป็นแผนที่เราตั้งใจไว้ เพราะ
นอกจากกองทุนหมู่บ้าน เรายังมีกลุ่มออมทรัพย์
เพื่อการผลิต กลุ่มทุนอื่นๆ ด้วย ไม่น่ว่าอาจจะ
ไปรวมกันทีเดียว เพราะส่วนใหญ่คุณทำงาน
ก็เช้าหน้า” พื่อดำรงค์ตอบ

ส่วนตอนนี้ก็เก็บหอมรอมริบ รอจังหวะ
และโอกาสขยับขยายต่อ...

กลุ่มยังฉางข้าว

นิพนธ์ นาพิกุล

ล่อหมุนอีกครั้ง คราวนี้ผมเดินทางมาที่บ้านแม่คำหนองบัว หมู่ที่ 2 เพราะมีนัดกับ 2 กลุ่มของบ้านนี้

ทุกคนมารออยู่ที่ศาลาอเนกประสงค์ต่างพร้อมใจกันสวมเสื้อทีมมาทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งกลุ่มยังฉางข้าว และกลุ่มกองทุนประปาหมู่บ้าน

นิพนธ์ นาพิกุล ผู้ใหญ่บ้านแม่คำหนองบัว และประธานกลุ่มยังฉางข้าว ออกมาต้อนรับผม พร้อมกับพี่ๆ คณะทำงาน เสื้อทีมของกลุ่มยังฉางข้าวเป็นเสื้อเชิ้ตสีน้ำเงิน ลวดลายต้นไผ่สีอ่อนกว่าสีพื้น ผมนั่งลง ตีมน้ำที่ทีมงานนำมาเลี้ยง แล้วจึงเริ่มต้นพูดคุยกัน

บ้านแม่คำหนองบัวมี 192 ครัวเรือน ประชากร 660 คน ผู้ใหญ่นิพนธ์บอก โดยกลุ่มยังฉางข้าวนั้นก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2537 สมัยของผู้ใหญ่บ้านคนก่อน เนื่องจากเมื่อถึงเดือนกันยายน ชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวนามักขาดข้าวกิน หรือบางปีอาจเจอปัญหาหาน้ำท่วม เลยก่อตั้งกลุ่มนี้เพื่อช่วยเหลือกัน

ผู้ใหญ่นิพนธ์เล่าว่า ทุกหลังคาเรือนในบ้านแม่คำหนองบัวเป็นสมาชิกกลุ่ม หลังจากแต่ละบ้านนำข้าวใหม่ไปทำบุญที่วัดแล้ว จะนำข้าวเปลือกจำนวน 2 ถัง หรือ 20 กิโลกรัม มาบริจาคให้กลุ่มยังฉางข้าว เพื่อให้คณะ-

กรรมการนำไปเก็บไว้ในฉาง พอถึงเดือนกันยายนจึงนำข้าวมาปล่อยยืม โดยให้สมาชิกแสดงความจำนงต่อคณะกรรมการ

“ต้องดูว่ามีคนจะกู้ยืมกี่คน แล้วเอาถั่วเฉลี่ยกับข้าวที่มี” ผู้ใหญ่นิพนธ์กล่าว

ทั้งนี้ สมาชิกที่ยืมข้าวไป ต้องนำข้าวต้นพร้อมดอกเบี๋ยมาส่งคืนในเดือนมกราคม หลังทำบุญข้าวใหม่ โดยคิดอัตราค่ายืมแบบง่ายๆ คือยืมไป 100 กิโลกรัม ส่งคืน 120 กิโลกรัม

ปีไหนยืมข้าวจนหมดก็เป็นอันเสร็จสิ้นภารกิจ แต่ปีไหนคนยืมข้าวน้อย คณะกรรมการต้องขายข้าวที่เหลือออกไป แล้วนำเงินเข้าบัญชีไว้ ก่อนนำไปซื้อข้าวจากสมาชิกมาเติมยังฉาง อย่างเดือนกันยายนที่เพิ่งผ่านไป พวกเขามีข้าวเหลือค่างยังฉางอยู่ประมาณ 1,000 กิโลกรัม

“ข้าวที่เราซื้อเติม เราซื้อกับชาวนาที่เกี่ยวข้องมือ ไม่ซื้อแปลงที่รดเกี่ยว เพราะไม่แห้งและมีดินติดปนมา” ผู้ใหญ่นิพนธ์เสริม

ระยะเวลาผ่านมากกว่า 20 ปี พวกเขามีข้าวในยังฉางปีละเกือบ 4,000 กิโลกรัม มีผลกำไรที่กองเกยขึ้นมาก ผู้ใหญ่นิพนธ์บอกว่ากำไรทั้งหมดเก็บไว้ใช้ในกิจการณประโยชน์ของหมู่บ้านต่อไป...

กองทุนประปาหมู่บ้าน

ผมยังอยู่กับผู้ใหญ่นิพนธ์ ซึ่งเป็นประธาน กองทุนประปาหมู่บ้านด้วย ไม่รู้ว่าดีหรือไม่ดี เพราะสวมหมวกหลายใบเหลือเกิน ผู้ใหญ่นิพนธ์แนะนำให้ผมรู้จัก **ไพฑูรย์ จินดาหลวง** รองประธานกองทุนฯ และ**วีรรัตน์ ลาตคม** ผู้ดูแลระบบประปา

เลื้อยทิมของกองทุนประปาหมู่บ้านเป็น เลื้อยเซ็ดสีฟ้า มีลวดลายรูปช้างตัวเล็กสีขาว สลับกับรูปวงกลม ผมไม่แน่ใจว่าเป็นรูปโลก หรือเปล้า เพราะลายเล็กเรียงกันถี่ทีเดียว และที่กระเปาะเลื้อยยังปักเป็นตัวอักษรว่ากองทุน ประปาหมู่บ้าน

ที่ไพฑูรย์พูดถึงความเป็นมาของประปา หมู่บ้านแม่คำหนองบัวว่า กรมอนามัยเข้ามา ดำเนินการให้ในราวปี 2540 เป็นระบบ ประปาบาดาลสูบขึ้นหอสสูง เดินท่อพีวีซีฝังดิน กระจายไปตามบ้านเรือน ส่วนไหนที่ฝังไม่ได้ จึงเดินลอย

“ตัวแบบเป็นของกรมทรัพยากรน้ำ จำหน่ายให้บ้านแม่คำหนองบัว แล้วก็บ้านแม่คำเกษตร หมู่ที่หนึ่ง ซึ่งตอนนั้นยังไม่มี ประปาใช้” ที่ไพฑูรย์บอก

เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จ ทางกรมอนามัย มอบระบบประปาให้หมู่บ้านดูแล พวกเขา จึงตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ 12 คน ไปเรียนรู้การดูแลระบบประปา การทำความสะอาด และการบำรุงรักษา ทั้งหมด เป็นหน้าที่ของวีรรัตน์มานานแล้ว

ที่วีรรัตน์เล่าว่า เขาทำความสะอาดทราย ในถังกรองวันเว้นวัน และดูแลความเรียบร้อย ของท่อส่ง หากมีส่วนใดชำรุด ต้องรีบดำเนินการ ซ่อมแซมทันที

ที่นี้คิดค่าใช้จ่ายหน่วยละ 6 บาท โดยทุก วันที่ 28 ของแต่ละเดือน หัวหน้าหมวดทั้ง 6

หมวดของบ้านแม่คำหนองบัวต้องจัดமிเตอร์น้ำ พร้อมทั้งคำนวณค่าน้ำ และดำเนินการเก็บเงิน ให้เสร็จก่อนวันที่ 10 ของเดือนถัดไป

“กรณีที่บ้านไหนใช้น้ำไม่ถึงสิบหน่วย เราจะเก็บค่ารักษามาตรเพิ่มสิบบาท แล้วเรา ให้โรงเรียนบ้านแม่คำธรรมมาประชาสรรค์ใช้ น้ำประปาฟรี ตั้งแต่ปี 2552 โดยให้โรงเรียน จัดการวางท่อมาเองด้วย” ที่วีรรัตน์เสริม

เงินที่เก็บมาได้นั้น ร้อยละ 10 แบ่งเป็น ค่าตอบแทนให้หัวหน้าหมวด ส่วนที่เหลือนำ เข้าบัญชีกองทุนประปาหมู่บ้านแม่คำหนองบัว เพื่อซื้ออุปกรณ์มาซ่อมแซม รวมถึงมอบเป็น สาธารณประโยชน์ให้หมู่บ้าน

“สาธารณประโยชน์นี้ส่วนใหญ่ทำอะไร ครับ” ผมถามต่อ

“ปีไหนหนาวจัด เราก็นำเงินส่วนนี้ไปซื้อ ผ่านนมมอบให้ผู้ที่ขาดแคลนในบ้าน ซ่อมแซม ศาลาอเนกประสงค์ และอื่นๆ ตามที่หมู่บ้าน เรียกร้องมา” ผู้ใหญ่นิพนธ์ช่วยตอบ

นอกจากนี้ ที่ไพฑูรย์บอกอีกว่า คณะ กรรมการกองทุนประปาหมู่บ้านนำเงินมา ปลอยให้ชาวบ้านกู้ยืมไปลงทุนด้วย โดย ปลอยกันทุกต้นเดือนกุมภาพันธ์ สัญญา 1 ปี คิดดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี แล้วยังมีเงิน ส่วนหนึ่งสำหรับให้ชาวบ้านยืมกรณีฉุกเฉิน เช่น ญาติพี่น้องเจ็บป่วย ขาดแคลนคาร์ลไป อู่รถสำคัญ ซึ่งสามารถมาบอกกล่าวกันได้ ไม่คิดดอกเบี้ย

ผู้ใหญ่นิพนธ์ชวนผมเดินไปยังสถานที่ ผลิตน้ำประปาของหมู่บ้าน ผมตามไป คิดว่า คงถ่ายรูปพวกเขาที่นั่นเลย ระหว่างทาง พี่ชายคนหนึ่งซึ่งซาเล้งบรรทุกป้ายชื่อท่าจากไม้ ผ่านเราไป ผู้ใหญ่นิพนธ์ก็กล่าวพร้อมรอยยิ้ม ว่า เขาไปเป็นฉากหลัง...

คนป่าสัก ไม่ทอดทิ้งกัน

ลำจวน จันโทสุทธิ

คนป่าสักไม่ทอดทิ้งกัน

น่าเสียดายว่า ผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของเรื่องนี้อย่าง ลำจวน จันโทสุทธิ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก เดินทางไปประชุมที่กรุงเทพฯ แต่ผมก็พอทราบได้จากคนรอบข้าง ถึงความเสียสละและความมุ่งมั่นตั้งใจทำเพื่อผู้คนที่นี้ของรองลำจวน

ผมเดินทางกลับมาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านแม่คำอีกครั้ง เบญจวรรณ อินตะวิไล แพทย์แผนไทย และณัฐภรณ์ มาลัย นักวิชาการสาธารณสุข มาให้การต้อนรับเช่นเคย วันนี้พี่บุษบงไม่ได้อยู่ด้วย

โซฟาในห้องรับรองยังคงนุ่มเหมือน

เมื่อวาน แอร์ก็เย็นเช่นเดิม พี่ทิพย์บอกว่าเพิ่งทราบกำหนดการของรองลำจวนว่ากลับมาไม่ทันช่วงที่ผมอยู่ เลยให้น้องๆ ทีมงานช่วยไปซื้อหมอนแทน

คนป่าสักไม่ทอดทิ้งกัน เป็นกลุ่มจิตอาสา เบญจวรรณเริ่มย้อนความ โดยรองลำจวนเป็นอาสาสมัครดูแลผู้พิการ หรือ อพมก.อยู่ก่อนแล้ว จึงมีประสบการณ์และความเข้าใจ ทั้งยังอยากส่งต่อความรู้สึที่ดีๆ ตลอดจนแรงบันดาลใจ

“ตัวตั้งตัวตอย่างรองลำจวนริเริ่มชวนพวกเราพยาบาลวิชาชีพ นักวิชาการสาธารณสุข

อสม. ผู้สูงอายุ เยาวชน ใครก็ตามที่สนใจ ไปเยี่ยมบ้านผู้พิการ ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง ผู้สูงอายุที่ไม่มีคนดูแล ไปให้กำลังใจที่บ้าน” เภยจวรรณเล่า

เริ่มต้นจากโซนรับผิดชอบของ รพ.สต. บ้านแม่คำทั้ง 4 หมู่บ้าน คือบ้านแม่คำ หมู่ที่ 1 บ้านแม่คำหนองบัว หมู่ที่ 2 บ้านสันมะเค็ด หมู่ที่ 9 และบ้านแม่คำใต้ หมู่ที่ 11 โดยออกเยี่ยม สัปดาห์ละ 2-3 วัน ในช่วงเวลาหลังเลิกงาน

“รองลำจวนจะนัดผ่านไลน์กลุ่ม ‘คนป่าสัก ไม่ทอดทิ้งกัน’ ว่าวันนี้จะลงไปที่บ้านไหน ใครว่างก็มารวมกัน มีของติดไม้ติดมือไป รวมถึงข้าวสุก กับข้าว เมื่อไปแล้ว เราจะไป ช่วยทำความสะอาดบ้าน อาบน้ำ ตัดผม ป้อน ข้าวเย็น กินข้าวด้วยกัน ดูแลกรณีมีผลกดทับ” เภยจวรรณอธิบาย

สำหรับบางรายที่มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย กลุ่มคนป่าสักไม่ทอดทิ้งกันได้ประสานขอ บประมาณจากหลายที่หลายทาง เพื่อมา สร้างหรือซ่อมแซมบ้านให้ผู้ยากไร้ นับจนถึง วันนี้ พวกเขาสร้างบ้านไปแล้ว 8 หลัง

เฉพาะโซน 4 หมู่บ้าน กลุ่มคนป่าสัก

ไม่ทอดทิ้งกันดูแลเพื่อน 59 คน แต่เบญจวรรณ บอกว่า รองลำจวนยังขยายกิจกรรมออกไปยัง อีก 9 หมู่บ้านที่เหลือ หลายครั้งที่มีความว่าง พวกเธอจะตามรองออกไปเยี่ยมข้ามเขตด้วย

นอกจากนี้ กลุ่มยังจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือ คนพิการและผู้ยากไร้ตำบลป่าสัก โดย อสม. จาก 4 หมู่บ้านนี้ ทั้งหมด 55 คน เสียสละ ทรัพย์คนละ 10 บาทต่อเดือน ขณะที่ประธาน อสม. เสีย 20 บาท รวมถึงรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาภายในชุมชน จนตอนนี้มีเงิน กองทุนฯ อยู่มากกว่า 10,000 บาท ซึ่งจะใช้ ช่วยเหลือดูแลคนป่าสักต่อไป

เบญจวรรณกล่าวเพิ่มเติมว่า ทุกวันนี้ ทุกคนทำด้วยใจอาสา แม้กระทั่งชื่อกลุ่มก็ยังไม่ได้เป็นทางการ แต่ในอนาคตอันใกล้จะตั้ง กลุ่มองค์กรที่ชัดเจนขึ้น เก็บรายชื่อทุกคนไว้ และอาจทำเสื้อทีมเพื่อเป็นน้ำใจให้แก่กันด้วย

“เสียตายที่ไม่ได้เจอรองเนอะ” เภยจวรรณ ทิ้งท้าย

ผมเห็นด้วยอย่างยิ่ง เราลกันเป็นคารบ ที่ 2 ในรอบ 2 วัน จากนั้นผมจึงออกเดินทาง ไปยังจุดหมายสุดท้ายของวันนี้...

(สองจากซ้าย) เภยจวรรณ อินตะวิไล และณัฐกาล มาลัย

กลุ่มเยาวชนอาสา

จุดหมายวกกลับมาที่วัดปางหมอพง หมู่ที่ 6 ด้วยความเป็นหมู่บ้านใหญ่ที่สุดของตำบลป่าสัก บ้านนี้เลยเหมือนแหล่งรวมทรัพยากรบุคคล

ตอนที่ไปถึง ทั้ง บีม-สุพรรณิภา ภิระบรรณ ประธานสภาเด็กและเยาวชนตำบลป่าสัก ขวัญ-ขวัญเรือน อินต๊ะเนตร รองประธานสภาเด็ก และ แป้ง-ชนิกานดา ศิริประโชติ เลขานุการสภาเด็ก มานั่งรอกันอยู่แล้ว

ผมเข้าใจว่าสภาเด็กและเยาวชนจัดตั้งขึ้นตามที่กระทรวงมหาดไทยมีนโยบายมาอย่างต่อเนื่องครบวงจรส่วนท้องถิ่น หลายที่จัดขึ้นมีรายนามสมาชิก แต่ขาดกิจกรรม ต่างจากที่ตำบลป่าสัก แยกนำเยาวชนเหล่านี้รวมกลุ่มกันทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน

บีมเล่าให้ผมฟังว่า ในตำบลป่าสักมีกลุ่มจิตอาสา ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มदानต้อด หรือกลุ่ม

คนป่าสักไม่ทอดทิ้งกัน เกิดจากการรวมตัวของทั้งผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ อสม. อผส. ผู้สูงอายุ ที่พากันไปเยี่ยมบ้านผู้พิการ ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง และผู้ยากไร้

“พวกเราที่มีเวลาว่าง ก็ไปเข้าร่วมด้วย” บีมบอก

สมาชิกกลุ่มเยาวชนอาสา มีตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 เวลาไปเยี่ยมบ้าน พวกเขาจะช่วยกันทำความสะอาดบ้าน อาบน้ำให้คนป่วย ตัดเล็บ ตัดผม โดยมีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคอยสอนว่าต้องทำอะไร

ผมนึกถึงคำพูดของเจ้าหน้าที่ รพ.สต. บ้านแม่คำที่ว่า ข้อดีของการมีเยาวชนอาสาไปด้วย คือสามารถถ่ายทอดความรู้ให้พวกเขาไปใช้ดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของตัวเอง

นอกจากร่วมออกเยี่ยมกับกลุ่มจิตอาสาต่างๆ แล้ว พวกเธอยังเป็นอาสาสมัคร ช่วยรณรงค์ลดอุบัติเหตุช่วงเทศกาล รวมถึงช่วยงานวัด งานบุญในหมู่บ้าน

ขวัญเสริมว่า ตอนนี้สภาเด็กและเยาวชนเพิ่งเริ่มงานอย่างจริงจัง มีประชุมครั้งแรกไปแล้ว และจะมีประชุมประจำเดือน เพื่อสร้างความต่อเนื่องของกิจกรรมด้วย ผมฟังแล้วคิดว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี ในการเชื่อมตัวเองเข้ากับชุมชนที่พวกเขาอาศัยอยู่

หลังจากนั้นอ้อๆ วันนี้ยังมีเวลาเหลือ พี่ทิพย์และปอยเล็กจึงพาผมเข้าไปเที่ยวในตัวอำเภอเชียงแสน เริ่มจากแวะสักการะพระธาตุจอมกิติ องค์กรพระธาตุที่ได้รับความเสียหายจากแผ่นดินไหวครั้งก่อน จนทำให้ฐานเอียง

จากนั้นเราเดินทางต่อไปยังวัดพระธาตุผางเงา ที่นี่น่าจะเป็นจุดหมายที่มีชื่อเสียงที่สุดของอำเภอเชียงแสน ช่วงนี้เริ่มมีคนมาหนุ่มๆ ห่มขาวกันแล้ว ตัวพระธาตุอยู่สูง มองเห็นโค้งน้ำของแม่น้ำโขง หลังอยู่ชิมซบบรรยากาศกันพักหนึ่ง เรารีบไปที่สามเหลี่ยมทองคำ แสงใกล้หมดแล้ว แต่ยังทันชมทิวทัศน์ของแม่น้ำโขง ซึ่งพาดผ่านไทย ลาว กระทั่งมาบรรจบกับแม่น้ำรวก ซึ่งพาดผ่านพม่า อันเป็นที่มาของชื่อสามเหลี่ยมทองคำ

ก่อนกลับที่พัก พี่ทิพย์และปอยเล็กพาผมมานั่งกินข้าวเย็นริมแม่น้ำโขง มีร้านรวงหลายร้าน ตั้งโต๊ะพับแล้วปูเสื่อ พี่ทิพย์เลือกร้านหนึ่งที่ได้รับการบอกต่อ เราสั่งอาหาร แล้วให้ทิวทัศน์กับลมเย็นๆ จัดการส่วนที่เหลือ...

(จากซ้าย) ขวัญ-ขวัญเรือน อินตะเนตร, แป้ง-ชนิกานดา ศิริประโชติ และป้อม-สุพรรณิกา ภิระบรรณ

กองทุนตักบาตรตานทอด

พระครูพิศาลธรรมาทร

เช้าวันนี้ ทั้งพี่ทิพย์ ปอยเล็ก และปอยใหญ่ เดินทางไปธุระที่จังหวัดเชียงใหม่ เสก-ถิรน้อย ไชยทา จึงเป็นคนมารับผมที่บ้าน ผมขน กระเป๋าไปไว้ที่สำนักงาน อบต.ป่าสัก แล้วตาม ไปสมทบกับ เลขาเจ-ขวัญชัย โกเสนตอ กวาง-สุดาร์ตน์ วงศ์ลังกา และขวัญ-ขวัญเรือน อินตะเนตร ซึ่งรออยู่ที่วัดป่าสักน้อย ตรงชุมพวนาคที่ผมเห็นก่อนจะเลี้ยวเข้า อบต.ป่าสักนั่นแหละ ผ่านไปผ่านมา 2 วันแล้ว วันนี้ได้แวะสักที

เลขาเจรออยู่ที่ห้องทำงานของ พระครูพิศาลธรรมาทร เจ้าอาวาสวัดป่าสักน้อย และเป็นเจ้าคณะตำบลป่าสัก ท่านเข้ามาแล้ว หยิบขวดน้ำดื่มส่งให้ผม และทุกคนที่มาด้วยกัน ก่อนนั่งลงที่โต๊ะทำงาน

พระครูพิศาลธรรมาทรเกิดและเติบโต ที่นี่ แต่ไปบวชเรียนอยู่ต่างถิ่น ไม่ไกลบ้านเกิดมากนัก ท่านเป็นเจ้าคณะตำบลเวียงมาก่อน ต่อมาจึงขอย้ายกลับมาเป็นเจ้าคณะตำบลป่าสัก หลังจากเจ้าคณะตำบลป่าสักรูปก่อน มรณภาพไป

ตานดอตเป็นประเพณีของทางล้านนาที่สืบทอดกันมา พระครูกล่าว ตานคือทานหรือการทำทาน ดอตคือทอด หรือวาง เมื่อแปลตรงตัว ตานดอตก็คือการทำทานโดยวางสิ่งของไว้ให้

“พิธีกรรมตานดอตนี้สมัยก่อนต้องสืบทอดห่าหุ่ม เอาของไปวางไว้หน้าบ้าน แล้วจุดประทัดเรียกเจ้าบ้าน พวกเราที่ไปตานดอตกันก็ไปแอบซุ่มอยู่มุมหนึ่ง ดูว่าถ้าเจ้าของบ้านตกใจมากเท่าไร ยิ่งได้บุญมากเท่านั้น พอเจ้าของบ้านเปิดไฟ เราก็ก่อนเข้าไป แล้วยกของขึ้นบ้าน ไปพูดคุยให้กำลังใจ พระสงฆ์องค์เจ้าไปหลายรูป บางคนร้องให้ดีใจที่พระไปหาเขา คือเราปรับจากเมื่อก่อนที่ไม่เปิดเผยตัว ไม่เข้าบ้าน” พระครูพิศาลธรรมาทรเล่า

ก่อนพระครูมาเป็นเจ้าคณะตำบลป่าสัก ประเพณีตานดอตของถิ่นนี้สูญหายไประยะหนึ่ง เมื่อท่านได้ไปเห็นจากที่อื่นที่ยังทำอยู่ รู้สึกว่าเป็นประเพณีอันดีงาม จึงเริ่มนำกลับมาทำใหม่ ด้วยพระสงฆ์ของที่ได้รับบิณฑบาตอยู่ที่วัด และจากการเดินบิณฑบาตในชุมชน ทำให้พอจะทราบที่บ้านไหนยากจน

พระครูพิศาลธรรมาทรทำตานดอตเรื่อยมา กระทั่งปี 2557 ทาง อบต.ป่าสักมาเข้าร่วมกับวัด จึงเกิดการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 15 คน ประกอบด้วยตัวแทนพระสงฆ์จากวัด 11 แห่งในตำบลป่าสัก ส่วนอีก 4 คนเป็นฆราวาส หนึ่งในนั้นคือ **ลำจวน จันโทสุทธิ** รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก

เดิม อบต.ป่าสักมีงบประมาณสนับสนุนด้วยส่วนหนึ่ง เลขาฯช่วยเสริม แต่ถูกสำนักงาน

ตรวจเงินแผ่นดินท้วงติงเรื่องงบประมาณกิจกรรมตานดอต หลังหารือกันในการประชุม 4 ฝ่าย จึงปรับมาให้พระสงฆ์ออกบิณฑบาตเมื่อของหมด แล้วมอบของให้เจ้าหน้าที่คัดแยกและจัดเข้าชุด มีตั้งแต่ของกิน ไปจนถึงของใช้ เช่น หม้อหุงข้าว ผ้าห่ม ผ้าเช็ดตัว พัดลม และหลอดไฟ ส่วนหนึ่งนำไปให้ผู้ยากไร้ในวันนั้นเลย อีกส่วนหนึ่งเก็บไว้ทำตานดอตครั้งต่อไป โดยจัดรับบิณฑบาตจะเวียนกันไป อย่าง โชนป่าสักน้อย จัดที่ อบต.ป่าสัก ส่วนโชนปางหมอพอวง จัดที่วัดปางหมอพอวง

นอกจากข้าวของแล้ว ยังมีคนถวายซองปัจจัยมาด้วย ทางคณะกรรมการจึงเก็บรวบรวมเป็นกองทุนตานดอต เพื่อว่าในยามฉุกเฉินหรือยามที่มีภัยพิบัติ จะได้ใช้เงินส่วนนี้บรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า ไม่ต้องรอขอรับการสนับสนุนเพียงอย่างเดียว

ขณะที่ฆราวาสอย่างรองลำจวน เป็นฝ่ายรับผิดชอบเรื่องการเลือกผู้รับตานดอตเดือนหนึ่งไม่ต่ำกว่า 2 หลังคาเรือน หมุนเวียนไปตามหมู่บ้านต่างๆ อย่างเท่าเทียม โดยใช้ข้อมูลจากหลายส่วนมาประกอบการพิจารณา

“รองลำจวนมีข้อมูลอยู่มาก อีกส่วนก็มาจาก รพ.สต.ทั้งสองแห่ง อสม. ผู้นำท้องที่” เลขาฯบอก

“ไปแล้วมีความสุขมาก อิ่มใจที่ได้ทำ ถ้ามืดมาเองยังได้เห็นสังขารของชีวิตด้วย ผ่านรอยยิ้ม น้ำตาแห่งความสุข อาตมาอยากทำไปเรื่อยๆ จนกว่าจะหมดลมหายใจ” พระครูพิศาลธรรมาทรทิ้งท้าย...

ศูนย์ยุติธรรมตำบลป่าสัก

พลับพลึง วงศ์ธานี

ผมกลับมาที่สำนักงาน อบต.ป่าสักอีกครั้ง นั่งแชร์แอร์เย็นๆ ในห้องสำนักงานปลัด เพื่อพูดคุยเรื่องศูนย์ยุติธรรมตำบลป่าสักเป็นการส่งท้าย โดยมี **พลับพลึง วงศ์ธานี** รองปลัด อบต.ป่าสัก เป็นคู่สนทนา

ศูนย์ยุติธรรมประจำตำบลเป็นนโยบายของกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในเบื้องต้น รวมถึงคอยคัดกรองคดีความที่ไม่ร้ายแรง หรือสามารถจัดการกันได้ ทำให้ไม่ต้องเป็นคดีความขึ้นโรงขึ้นศาลกัน พี่พลับพลึงกล่าวว่า ตอนแรกนาร่องอำเภอละ 1 ห้องถิ่น โดย อบต.ป่าสักเป็นตัวแทนของอำเภอเชียงแสน กระทั่งปี 2557 จึงขยายไปทั่ว

คณะทำงานมีอยู่ด้วยกันเกือบ 10 คนแล้ว แต่ว่าห้องถิ่นมอบหมายให้ใครเป็นผู้รับผิดชอบ แต่ตำแหน่งที่คอยเคลื่อนงานคือเลขานุการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปลัด รองปลัด นิติกร หรือใครก็ได้ที่อยู่ในสำนักงานและพอมีความรู้เรื่องกฎหมาย

ภารกิจหลักของศูนย์ยุติธรรมมี 5 อย่างคือ 1) การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชน 2) การรับเรื่องราวร้องทุกข์ 3) การไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท 4) การเยียวยาและเสริมพลังแก่เหยื่ออาชญากรรม และ 5) การรับผู้พ้นโทษหรือผู้ถูกคุมประพฤติ กลับสู่ชุมชน

“ของเราเด่นเรื่องการโกล่เกลี่ย อย่างเช่นข้อพิพาทเรื่องหมากัดคน คุยกับผู้ใหญ่บ้านไม่ได้ผล ก็มาที่ศูนย์ยุติธรรม หน้าที่เราคือการให้ข้อมูลแก่ทั้งสองฝ่าย ถ้าคุยกันแล้วตีกัน มีทางจบลงได้ ก็ลงนามบนเอกสารยอมความ ถ่ายรูปเป็นหลักฐานว่าทั้งสองฝ่ายพอใจ ก็จบที่นี้ ถ้าไม่จบก็ต้องนัดมาใหม่ หรือกรณีชี้เปิดที่เราเคยเจอ ชาวบ้านเลี้ยงเป็ดเยอะ แล้วส่งกลืนเหม็น เคลียร์หลายรอบไม่ลงตัว เราเลยใช้อำนาจศูนย์ยุติธรรม ตั้งคณะกรรมการลงไปช่วยตรวจสอบ ขอเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ สาธารณสุขอำเภอไปดูจนขายอมย้ายคอกเปิด เพราะไม่ได้ขออนุญาตตั้งคอกเปิดตั้งแต่แรก” พี่พลับพลึงเล่า

แม่บ้านของผู้ใหญ่บ้านจะเป็นด่านแรกของการโกล่เกลี่ย พี่พลับพลึงเล่าต่อ แต่หลายครั้งผู้ใหญ่บ้านก็หนักใจ เพราะความขัดแย้งกรณีเดียวอาจนำไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ศูนย์ยุติธรรมจึงเข้าไปทำหน้าที่แทน

ส่วนกรณีที่เป็นเรื่องยุ่งยาก อย่างแบ่งมรดกไม่ลงตัว หรือถูกหลอกปลุกฟักทอง พี่พลับพลึงบอกว่า กรณีเหล่านี้ต้องใช้ทนาย เพราะเกินความสามารถ แต่ศูนย์ยุติธรรมตำบลช่วยทำเรื่องไปยังศูนย์ยุติธรรมจังหวัดได้ รวมถึงยินดีให้คำแนะนำ

“แต่ปีหนึ่ง เรามีเคสไม่เยอะ สามถึงสี่เรื่องเท่านั้นแหละ ส่วนใหญ่ตกลงกันได้ในชุมชนแล้ว” พี่พลับพลึงกล่าว

เรียนรู้

Learning

โรงเรียนชาวนาบ้านป่าสักน้อย

สิวลี ร้องคำ

จาก อบต.ป่าสัก ผมเดินทางต่อมายังอีกฝั่งถนน เพื่อมาที่โรงเรียนชวานาบ้านป่าสักน้อย ขึ้นชื่อว่าโรงเรียน คงเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้สำหรับเกษตรกร

บรรยากาศของที่นี่เหมือนโรงเรียนอยู่ไม่น้อย แต่เป็นโรงเรียนที่มีห้องเรียนในร่มห้องเดียว และอีกสารพัดห้องเรียนอยู่กลางแจ้งตามแต่ผู้สนใจ ผู้คนมากมายนั่งอยู่บริเวณลานที่ใช้เป็นห้องเรียน พวกเขาสวมเสื้อม่อฮ่อมที่ชวนให้เข้าใจว่าเป็นชุดนักเรียน

ที่นี่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ หากแต่เป็นของคนที่ทำงานภาคประชาสังคมอย่าง **ครูแดง-สุกัญญา เจริญพร** ประธานโรงเรียนชวานาบ้านป่าสักน้อย เธอจัดแจงตั้งโต๊ะเพื่อสาธิตบางอย่างให้ผมดู

ครูแดงย้อนความให้ฟังว่า ในราวปี 2543 พื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคายหรือทะเลสาบเชียงแสน ซึ่งมีแนวเขตอยู่ในตำบลป่าสัก และตำบลโยนก ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือ

อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention on Wetlands) ลำดับที่ 1,101 ของโลก

อนุสัญญาดังกล่าวเป็นข้อตกลงระหว่างรัฐบาลในระดับสากล ที่กำหนดกรอบความร่วมมือมีระหว่างประเทศ เพื่อร่วมอนุรักษ์ยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำในโลก รวมทั้งจัดทำแผนการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด

ครูแดงเป็นหนึ่งในอาสาสมัครช่วยดูแลไม่ให้ชาวบ้านทำลายสิ่งแวดล้อม แต่จากวิถีการผลิตที่เป็นอยู่ ครูแดงมองว่าเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม เลยกิดทำโรงเรียนชวานาเพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน

“แนวคิดตั้งต้นคือการลดต้นทุนการผลิตดูแลสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมไปด้วย ทำยังไงให้ชาวบ้านมีเงินเหลือในกระเป๋า ทุกวันนี้ชาวบ้านหนี้สินมาก ยิ่งทำยิ่งจน ใช้ปุ๋ยเคมีปีนี้ใช้แค่นี้ ปีหน้าต้องใช้เพิ่ม เป็นวังวนหนี้สินครอบครัวแตกแยก สุขภาพเสีย สิ่งแวดล้อมไม่ดี” ครูแดงอธิบายมูลเหตุจูงใจ

ตอนนั้นครูแดงเริ่มเปิดคอร์สเรียนสำหรับชาวบ้าน เชิญชวนคนที่พร้อมปรับเปลี่ยนอยากแก้ปัญหานี้สินของตัวเอง มาเริ่มต้นวางรากฐานกันใหม่ ทำเกษตรแบบทางไกลสารเคมี

หนึ่งในเรื่องที่สอนคือการทำจุลินทรีย์หมักกล้วย ครูแดงพูดพร้อมกับให้ ลิวลี ร้องคำสาธิตให้ผมดู เริ่มจากนำหมักกล้วยอะไรก็ได้ที่สูงไม่เกิน 1 เมตร ทั้งหัว ดิน เหง้า ใบ มาขอยล็บ ต่ำให้ละเอียด โดยใช้หมักกล้วย 3 กิโลกรัม ใส่ลงในถังรวมกับน้ำ 4 ลิตร และน้ำตาลทรายแดง 1 กิโลกรัม ครูแดงบอกว่าสูตรทั่วไปใช้กากน้ำตาล แต่ทดสอบดูแล้วน้ำตาลทรายแดงให้ผลดีกว่า จากนั้นปิดฝาถังไม่ต้องแน่นมาก ตั้งไว้ในที่ร่ม คนทุกวันเช้าเย็นจนครบ 7 วัน แล้วกรองเอาน้ำออกมานำไปเจือจางกับน้ำ เพื่อบำรุงดิน บำรุงพืช หรือ

ปรับสภาพน้ำเน่าเสีย

เมื่อได้หัวเชื้อตั้งต้น ก็สามารถนำมาขยายโดยใช้หัวเชื้อ 5 ลิตร กากน้ำตาล 5 ลิตร น้ำ 200 ลิตร หมัก 7 วัน แล้วเอาไปใส่รดลงในนา หรือบ่อปลาที่เน่าเสียได้ทันที

ครูแดงกล่าวต่อไปว่า หัวใจสำคัญอีกอย่างคือฮอร์โมนไข่ ซึ่งใช้ไข่ไก่ 1 กิโลกรัม ทูบทิ้งเปลือก ผสมกับน้ำตาลทราย 1 กิโลกรัม ยาคูลท์ 1 ขวด แบ่งข้าวหมากบิละเอียดเล็กน้อยหมักใส่ถังไว้ 7 วัน อย่าปิดฝาแน่น คนทุกวันเช้าเย็น เสร็จแล้วนำมาเจือจาง ใช้เลี้ยงพืชและสัตว์

นอกจากนี้ยังมีน้ำหมักปรมโรค ที่ใช้น้ำส้มสายชู หัวเชื้อจุลินทรีย์หมักกล้วย กากน้ำตาล และเหล้าขาว ผสมกัน ทิ้งไว้ 24 ชั่วโมงก็ใช้ได้ โดยเจือจางในอัตราส่วน 2 ช้อนต่อน้ำ 20 ลิตร

(แปดจากซ้าย) ครูแดง-สภัญญา เจริญพร

(ซ้าย) ชาลิสสา หมิ่นเร้า

ที่กล่าวมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความรู้ที่สอนในโรงเรียนชวานาแห่งนี้ ผู้คนที่มาร่วมกันเป็นทั้งศิษย์และเพื่อน ทุกวันนี้ครูแดงยังคงเปิดคอร์สอยู่สม่ำเสมอ โดยช่วงที่เปิดสอนเป็นประจำคือก่อนลงนาปี และนาปรัง เรียนกันวันเสาร์ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

“เรียนทำหัวเชื้อจุลินทรีย์ที่นี่ แล้วลงแปลงนาปฏิบัติ ห่อข้าวมากินกันด้วย” ครูแดงบอก

ไม่เพียงลดต้นทุนการผลิตเท่านั้น ที่นี่ยังสอนให้ลดต้นทุนชีวิต นักเรียนชวานายึดหลักของความพอเพียง ไม่ยุ่งเกี่ยวกับเหล้า บุหรี่ และการพนัน

อย่าง ชาลิสสา หมิ่นเร้า เลขานุการของโรงเรียนชวานา ซึ่งป่วยเป็นโรคพุ่มพวง เธอเล่าให้ฟังว่า เข้ามาเป็นนักเรียนของที่นี่ หลังต้องยุติจากการงานที่เคยทำเพราะปัญหาสุขภาพ แล้วกลับมาช่วยพ่อแม่ทำเกษตรที่บ้าน วันนี้

เธอนำพืชผักมาด้วยหลายอย่าง

“พี่เน้นพืชสีม่วง ทั้งถั่วพุ่มวง กระเจี๊ยบม่วง ถั่วฝักยาว พวกนี้มีแอนโทไซยานินสูง ต่อด้านอนุมูลอิสระ ดีกับร่างกาย” ชาลิสกาล่า

ผมอดทนุหนข้าวและผักมาส่วนหนึ่ง อีกส่วนเป็นการลดแลกแจกแถม ข้าวของที่นี่มีออเดอร์เข้ามามาก ครูแดงบอกว่า มีพ่อค้าอยากได้เป็นพันตันต่อเดือน ทำให้ไม่ไหว

“ทำไมมีแต่แม่บ้านล่ะ” ผมถามหลังจากสังเกตมาพักหนึ่ง

“พ่อบ้านตายหมดแล้ว นี่ชมรมคนไร้คู่” เสียงใครคนหนึ่งพูดขึ้น พาทุกคนหัวเราะร่วน

ผมเดินดูแปลงสาธิตด้านหลัง เดิมเคยมีนาสาธิต แต่ความที่น้ำท่วมเลยปรับเป็นสวนผสมผสาน จะลงแปลงนาต้องไปอีกที่ ผมมองทุกคนที่มาร่วมตัวกัน รู้สึกถึงความสุขที่ส่งผ่านรอยยิ้มและการแบ่งปัน บางทีชีวิตก็ต้องการเพียงเท่านั้น...

โฮงเฮียนคนเฒ่า

(ทกจากขวา) ไชยบาล ชันใจ

ช่วงนี้โฮงเฮียนคนเฒ่าปิดภาคการศึกษา แต่วันนี้เหล่านักเรียนมารวมตัวเฉพาะกิจ เพื่อให้ผมได้ร่วมเรียนรู้และแลกเปลี่ยน พวกเขาใช้อาคารศูนย์สุขภาพของอำเภอเชียงแสน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาสร้างไว้ เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน

ศูนย์แห่งนี้ตั้งอยู่ที่บ้านปางหมอปวง หมู่ที่ 6 ผมพบนักเรียนที่มารวมกันทำกิจกรรมงานประดิษฐ์ โดยมี ไชยบาล ชันใจ ผู้อำนวยการโฮงเฮียนคนเฒ่า มาร่วมพูดคุย

“ก่อนหน้าที่จะมีโฮงเฮียนคนเฒ่า ตัวอาคารศูนย์นี้นานทีจะมีคนใช้ ไม่มีคนดูแล พอเราทำโฮงเฮียนคนเฒ่า เลยมาใช้ที่นี่ ตรงกับวัตถุประสงค์ด้วย” พ่อไชยบาลบอก

โฮงเฮียนคนเฒ่านี้เกิดจากแนวคิดของประธานผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้าน ด้วยเห็นว่าชุมชนมีผู้สูงอายุมาก หลายคนต้องอยู่คนเดียว

อาจเหงาและเครียด จึงอยากตั้งโฮงเฮียนคนเฒ่าเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มารวมตัวกันทำกิจกรรม หลังจากนำเรื่องนี้ไปหารือกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปาลัก ก็ได้รับการสนับสนุน โดยมี อุดลย์ ลาพิงค์ นักพัฒนาชุมชน ช่วยวางหลักสูตรให้

หลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 วิชา ได้แก่ พระพุทธศาสนา การดูแลสุขภาพ และตามอัธยาศัย โดยแบ่งเป็น 2 เทอม เปิดเทอมต้นเดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนกันยายน ปิดภาคเรียนเดือนตุลาคม และเปิดใหม่ต้นเดือนพฤศจิกายนจนถึงเดือนมีนาคม

“ที่แรกเราเน้นวิชาการ เรียนภาษาเหนือ ภาษาไทย แต่นักเรียนไม่ค่อยสนใจ จึงคิดว่าจะเอาธรรมะ การดูแลสุขภาพเป็นวิชาหลัก และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานฝึกทักษะอาชีพ” พ่อไชยบาลเล่า

โฮงเฮียนคนเฒ่าเปิดการเรียนการสอนทุกวันพุธกลางเดือน และวันพฤหัสบดีของเดือน โดยเปิดทำการมา 1 ปีแล้ว มีนักเรียนอยู่เกือบ 70 คน พ่อไชยบาลยังบอกอีกว่าถึงจะชื่อโฮงเฮียนคนเฒ่า แต่ไม่ได้จำกัดอายุนักเรียน

สำหรับเวลาเรียน แบ่งเป็นภาคเช้าและภาคบ่าย ช่วงเช้า 9.00-12.00 น. ของวันพุธแรก เรียนพระพุทธรูป โดยมิพระสงฆ์จากวัดปางหมอปลวงมาสอน ส่วนพุธที่สองเรียนรู้การดูแลสุขภาพ โดยหมอมจาก รพ.สต. ป่าสัก และ รพ.สต.แม่คำ ขณะที่ช่วงบ่ายเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ใครอยากประดิษฐ์ก็มีครูอาสาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่คำมาสอนให้ หรือใครอยากเล่น ร้องรำทำเพลงก็ได้ และทุกครั้งที่มาเรียน ผู้สูงอายุจะห่อข้าวมากินร่วมกัน

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมให้นักเรียนหิ้วขยะมา พ่อไชยบาลเสริม โดยรวบรวมขยะขาย และทอดผ้าป่าขยะในบางโอกาส เพื่อนำเงินมาบริหารจัดการ ส่วนของผู้สูงอายุประดิษฐ์กัน เช่น ตะกร้าจากเส้นพลาสติก กระเป๋าจากซองกาแฟ ดอกไม้ผ้าใยบัว และหมวกจากกล่องกระดาษ ทั้งหมดนี้จำหน่ายเป็นรายได้ มีทั้งไปออกงาน และไปรวมขายที่ศูนย์วัฒนธรรมบ้านดอยจำปี หมู่ที่ 7

หลังจากผ่านมา 1 ปี พ่อไชยบาลบอกว่าตอนนี้โฮงเฮียนคนเฒ่ายังคงเปิดสอนไปเรื่อยๆ ไม่มีการเลื่อนชั้น ถือว่าผู้สูงอายุมาร่วมตัวทำกิจกรรม พุดคุยกัน ช่วยคลายเหงา และคลายเครียด

“คนแก่ชอบเล่าเรื่อง ทบทวนความหลังกัน” พ่อไชยบาลกล่าว...

ศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ถาวร นันชา

พื้นที่บ้านสันมะเค็ด หมู่ที่ 9 เป็นที่ตั้งของหนองบัวหลวง แหล่งน้ำชลประทาน แต่ช่วงหลังโด่งดังในฐานะแหล่งท่องเที่ยวในฤดูร้อน ที่มีซุ้มแพให้บริการ พร้อมอาหารและเรือลากไปยังจุดต่างๆ เป็นแหล่งรายได้ของบ้านสันมะเค็ด เสียหายในช่วงนี้ปิดทำการ ผมเห็นแพจอดนิ่งเรียงกันอยู่ขอบบ่อ

จุดหมายปลายทางของเราอยู่ฝั่งตรงข้าม เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวดจอดเทียบถึงหน้าทางเข้า ผมลงจากรถ พบว่ามีชาย 3 คนมารออยู่ก่อนแล้ว 2 คนเป็นหนุ่มใหญ่ อีก 1 คนเป็นหนุ่มน้อย คนแรกคือ **วงศ์ สุประการ** รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อีกคนคือ **ถาวร นันชา** เจ้าหน้าที่ดูแลศูนย์ฯ และคนสุดท้ายเป็นหลานของรองนายกฯ

“ตรงนี้วิวดีมากเลยนะครับ” ผมพูดขึ้น

พ่อวงศ์ยิ้มเห็นด้วย ก่อนบอกกับผมว่า ศูนย์ฯ แห่งนี้มีพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ เป็นที่สาธารณะของตำบล ไม่รวมหนองบัวหลวง ซึ่งกินพื้นที่กว่า 200 ไร่

พี่ถาวรเสริมต่อว่า ก่อนมาเป็นศูนย์ฯ นี้

เดิมมีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ซึ่งสำนักงานเกษตรอำเภอเชียงแสนจัดตั้งขึ้น ภายใต้ความร่วมมือกับ อบต.ป่าสัก โดยตั้งอยู่ที่โรงเรียนบ้านหนองบัวสด แต่ติดขัดเรื่องการใช้งบประมาณในพื้นที่นั้น ต่อมา อบต.ป่าสักจึงตัดสินใจย้ายมาตั้งที่นี่ พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อเสร็จสรรพ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2559

ศูนย์ฯ แห่งนี้เปิดให้ชาวบ้านที่สนใจใคร่รู้ หรือมีปัญหาด้านอาชีพ เข้ามาแสวงหาความรู้ แนวคิด ตลอดจนรูปแบบวิธีการที่ดี เพื่อไปปรับใช้ พี่ถาวรบอกว่า ถ้าเป็นชาวบ้านตำบลป่าสักแล้ว ไม่ต้องมีพิธีรีตองอะไร สามารถเข้ามาขอความรู้ได้เลย ส่วนถ้ามาเป็นหมู่คณะใหญ่ ต่างท้องถิ่นกัน ให้ทำหนังสือไปที่ต้นสังกัดอย่าง อบต.ป่าสักเสียก่อน โดยศูนย์ฯ เปิดทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ตามเวลาราชการ ส่วนวันเสาร์และวันอาทิตย์จะมีเจ้าหน้าที่สลับมาเข้าเวร เพื่อดูแลสัตว์ภายในศูนย์ฯ

ที่นี่มีหลายเรื่องให้ได้เก็บเกี่ยวต่อยอดอย่างด้านหน้าศูนย์ฯ เป็นจุดสาธิตการเลี้ยงปลาในกระชัง มีปลาหลายชนิด ทั้งปลานิล ปลาตะกิม และปลายี่สก ด้านข้างมีคอกหมูหลุม โรงเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง โรงเรือนเลี้ยงกบ โรงเลี้ยงไส้เดือน และฐานทำปุ๋ยหมัก

วงศ์ สุประการ และหลาน

ที่ถาวรเล่าว่า ส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านเข้ามาขอความช่วยเหลือ เช่น เพลี้ยระบาดในนาข้าว ขณะที่บางส่วนมาขอความช่วยเหลือเพื่อลดต้นทุนการผลิต

“ถ้าเพลี้ยระบาด เราแนะนำสมุนไพรไล่แมลงจากวัตถุดิบที่มีอยู่ ให้มาเรียนรู้วิธีการทำที่นี่ แล้วกลับไปลองทำที่บ้าน นอกจากนี้ยังมีปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพจากสับปะรด หรือผักทองวิธีทำง่าย พืชสามกิโลกรัม กากน้ำตาลหนึ่งกิโลกรัม หมักทิ้งไว้ประมาณเจ็ดถึงสิบวันก็สามารถนำมาเจือจางใช้รดพืชได้ ส่วนกากเอาไปทำปุ๋ยหมักต่อได้อีก” ที่ถาวรอธิบาย

ถ้าพูดถึงพื้นฐานแล้ว ที่ถาวรบอกว่าเกษตรกรทุกคนต้องทำจุลินทรีย์หนอกกล้วยโดยนำหนอกกล้วยมาสับใส่กับกากน้ำตาลอัตราส่วน 3:1 ใช้เพื่อปรับปรุงดินให้ร่วนซุยหรือเอาไปใส่ตามร่องน้ำ เพื่อปรับสภาพน้ำให้ดีขึ้น กากของหนอกกล้วยยังสามารถนำไปทำปุ๋ยต่อ โดยผสมกับเศษใบไม้ พืชอื่นๆ ในอัตราส่วนพืช 3 ชั่วว 1 กากน้ำตาล 1 ปล่อยไว้จนย่อยสลายดีจึงเอาไปใช้

ผมเดินตามที่ถาวรมาเรื่อยๆ ตอนนี่ใกล้หน้าหนาวแล้ว เขาว่านอยู่กับการเพาะกล้าผักสวนครัว ซึ่งกล้าพันธุ์เหล่านี้ ที่ศูนย์บริการให้ชาวบ้านที่สนใจโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

“ถ้าชาวบ้านอยากเรียนเรื่องอะไร ถ้าเป็นเรื่องที่ผมรู้ บักข่า ตอนกิ่ง อันนี้มาได้เลย แต่ถ้าเป็นเรื่องอื่นๆ ที่นอกเหนือจากนี้ ก็ลองรวมกลุ่มทำเรื่องไปที่ อบต.ป่าสัก เพื่อประสานมหาวิทยาลัยมาสอน สถานะที่ก็ใช้ตรงนี้ ผมเองก็ได้เรียนรู้ไปด้วย อย่างรองวงศ์ก็มีความรู้เรื่องเพาะเห็ด ให้เขาสอนได้” ที่ถาวรเล่า

“แล้วพวกผลผลิตในศูนย์ฯ นี้ล่ะครับ ต้องขายไหม” ผมถามเพิ่ม

“ขายครับ ถ้าวันไหนเราจะจับปลาขายก็ส่งชาวผ่านกลุ่มไลน์ส่งฝ่าย แล้วกระจายขายกันต่อ ก็มารอซื้อกันได้ พวกผักนี่คนดูแลก็ได้กินบ้าง ชาวบ้านแถบนี้บ้าง” ที่ถาวรตอบ

ห้องทำงานของที่ถาวรไม่เหมือนใครเลย วิวดิเสียด้วย ผมบอกไปตามนั้น ขณะที่เราเดินตัดออกมายังถนน เป็นห้องทำงานที่มีอะไรให้ทำเยอะไปหมด อาจมีเบื้องหน้าบ้างในบางครั้ง แต่นั่นก็เป็นเรื่องธรรมดา...

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

สวัสดิ์ เครือสาร และภรรยา

ผมเดินทางมาที่บ้านป่าแดด หมู่ที่ 4 เพื่อพบกับ สวัสดิ์ เครือสาร สมาชิกสภา อบต. ป่าสัก ได้ยินตั้งแต่วันแรกว่าที่นี่เป็นหมู่บ้านสุขภาพดีวิถีไทย ผู้คนปลูกผักกินเองทุกหลังคาเรือน

พ่อสวัสดิ์อยู่กับภรรยา ทั้งสองออกมาให้การต้อนรับ ผมนั่งลงที่โต๊ะไม้หน้าบ้าน นอกจากเจ้าของบ้านแล้ว ยังเห็นเพื่อน 4 ขา ทั้งหมาและแมวอยู่หลายตัว โดยเฉพาะเจ้าหมานั้นคึกคักต้อนรับแขกแปลกหน้าเต็มกำลัง

ผมรับน้ำมาดื่มดับกระหาย พ่อสวัสดิ์ก็นั่งลงตรงกันข้าม ที่บ้านป่าแดดนี้เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง แบ่งออกเป็น 5 หมู่อด หรือกลุ่มบ้าน มีทั้งหมด 149 ครัวเรือน ประชากรราว 460 คน

การขับเคลื่อนระดับหมู่บ้านนี้ ต้องย้อนกลับไปช่วงปลายปี 2558 พ่อสวัสดิ์ให้ความต่อนั้นผู้ใหญ่บ้านประชุมประชาคมชาวบ้าน เพื่อขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และอยากได้บ้านต้นแบบ จึงขอให้ทุกหมวดส่งบ้านต้นแบบหมวดละ 6 ครอบครักรว รวมเป็น 30 ครอบครักรว จากนั้นพาไปศึกษาดูงานที่ศูนย์การเรียนรู้บ้านศรีไค่ ตำบลศรีไค่ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย บ้านเกิดของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) แล้วกลับมาทดลองทำ

พ่อสวัสดิ์เล่าว่า บ้านต้นแบบต้องปลูกผักสวนครักรวอย่างน้อย 12 ชนิด ห้ามใช้สารเคมี รวมถึงทำปุ๋ยหมักใช้เอง และคัดแยกขยะ

ในครักรวเรือน จนในปี 2559 ได้ขยายจำนวนครักรวเรือนเพิ่มขึ้น ในปีเดียวกัน บ้านป่าแดดยังเข้าประกวดหมู่บ้านสุขภาพดีวิถีไทย จัดโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย และได้รับรางวัลที่ 1 ของจังหวัด

แม้ช่วงนี้ผักที่มีอยู่จะซิมไปบ้าง เพราะฝนตกต่อเนื่อง น้ำซัง จนผักตายบางส่วน แต่นี้ก็ใกล้หน้าหนาวแล้ว พ่อสวัสดิ์บอกว่า ถ้าผมมาในช่วงนั้น จะเห็นสีเขียวซัดเต็มตากว่านี้ เรียงรายอยู่รอบบ้าน

จุดเด่นอีกเรื่องของบ้านป่าแดด คือเป็นหมู่บ้านเดียวในตำบลปลาลัก ที่ทำบัญชีครักรวเรือนครบทุกหลังคาเรือน

“เราเคยฟุ่มเฟือย ใช้เงินไม่สมดุลกักรบรายได้ อยากทำตัวให้พอดี เลยบังคับตัวเองให้ทำบัญชีครักรวเรือน พบว่าช่วยได้มาก” พ่อสวัสดิ์ดีกักรวกล่าว

ล่าสุดในปี 2560 หมู่บ้านป่าแดดเริ่มดำเนินกิจกรรมลดขยะตั้งแต่ต้นทาง ตามรอยบ้านดอยจำปี หมู่ที่ 7 โดยตอนนี้เริ่มทำธนาคารขยะของหมู่บ้าน เปิดรับซื้อขยะกันทุกวันที 1 ที่ศาลากลางบ้าน

ผมเดินดูรอบบ้าน ชีวิตที่นี่เรียบง่ายตามครครวลง ไม่ได้สักรบสนุนวุ่นวายเหมือนเมืองทีใครต่อใครกระโจนเข้าหา...

การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ

Natural resource management

ป่าชุมชนบ้านสันมะเค็ด

ผมเดินทางมาที่บ้านสันมะเค็ด หมู่ที่ 9 เพื่อมาพบ บัญญูเรียน โนพะเส้า สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดเชียงราย และอดีตผู้ใหญ่บ้านสันมะเค็ด ผู้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการรักษาป่าชุมชน

บ้านของพ่อบุญเรียนอยู่ริมถนน ด้านหลังโอบล้อมด้วยทุ่งนาและภูเขา พ่อบุญเรียนบอกว่า จากตรงนี้สามารถมองเห็นผืนป่าได้ โดยตำบลป่าสักมีบ้านสันมะเค็ดเพียงหมู่บ้านเดียวที่มีพื้นที่ติดป่า นอกจากนั้นคือบ้านสบรวก และบ้านจอมกิตติ ของตำบลเวียง

พ่อบุญเรียนย้อนความให้ฟังว่า ในช่วงปี 2533 มีนายทุนจากกรุงเทพฯ มากวันซื้อที่ดินแถบนี้ และมีการบุกรุกป่าส่วนหนึ่ง จนในปี 2535 พ่อบุญเรียนในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน

เริ่มคุยกับลูกบ้านถึงการอนุรักษ์ป่า จากนั้นทุกคนจึงช่วยกันสำรวจพื้นที่ กำหนดแนวเขตในป่า และรื้อถอนหลักโฉนดที่นายทุนปักไว้

พ่อบุญเรียนเล่าต่อว่า คนบ้านสันมะเค็ดช่วยกันตั้งกฎกติกาใช้ภายในหมู่บ้าน และเสนอไปยังอำเภอเชียงแสน เพื่อให้ช่วยทำหนังสือแจ้งหมู่บ้านใกล้เคียง

“เราออกกฎว่า ถ้าใครตัดไม้ไผ่ เราจับปรับต้นละห้าร้อยบาท ถ้าเป็นไม้ใหญ่ ต้นละหนึ่งพันถึงสองพันบาท ถ้าผิดครั้งแรก เราดักเดือน แต่ครั้งที่สองจะดำเนินการตามกฎหมายที่วางไว้” พ่อบุญเรียนบอก

ขณะที่นายทุนก็พยายามเข้ามาต่อรองกับพ่อบุญเรียน แต่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ เขาเลือกที่จะปฏิเสธ

บุญเรียน โนพะเล่า

“ถ้าผมขายป่า ผมรวยคนเดียว แต่ชาวบ้านเขาไม่รวยด้วย ผมยอมจนดีกว่าที่จะขายป่ากิน” พ่อบุญเรียนกล่าว

หลังจากการอนุรักษ์เพียง 3 ปี ป่าเริ่มฟื้นกลับคืนมา อาศัยชาวบ้านที่เข้าป่าช่วยสอดส่องดูแล เพราะทุกคนถือเป็นเจ้าของป่า ใช้ประโยชน์ร่วมกัน หากมีเหตุให้มาแจ้งที่ผู้ใหญ่บ้าน

ทุกวันนี้ ป่าชุมชนบ้านสันมะเค็ดยังคงความอุดมสมบูรณ์ เป็นป่าเบญจพรรณที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ อุดมด้วยผลไม้ป่า สมุนไพร และพืชพันธุ์นานาชนิด ที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปเก็บกินได้

“มะม่วง กระท้อน มะไฟ สมุนไพรต่างๆ เราไม่หวง แต่หน่อไม้ซาง หน่อไม้บง อันนี้สงวนไว้ ถ้าเป็นพวกหน่อสามฤดู อันนี้เก็บกินได้”

พ่อบุญเรียนแจกแจงให้ฟัง

นอกจากนี้ ทุกปีชาวบ้านจะมาช่วยกันแผ้วถางส่วนที่รก ทั้งยังมีพิธีกรรมเลี้ยงผีป่า ผีขุนเขาทุกวันที 1 กุมภาพันธ์ และมีการบวชป่าตามวาระโอกาส เพื่อเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์

พ่อบุญเรียนเสริมอีกว่า ช่วงหลังเริ่มทำฝายชะลอน้ำ ฝายแก้ว เพื่อเก็บความชุ่มชื้นไว้ให้ป่า ชาวบ้านที่อยู่ใกล้ก็ได้ใช้ประโยชน์ส่วนพื้นที่ป่าด้านหน้า ให้ผู้สูงอายุปลูกกล้วยไว้เพื่อรักษาความชุ่มชื้น รวมถึงเป็นแหล่งอาหารต่อไป และตอนนี้กำลังทำเรื่องถึงกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อขอพันธุ์ไม้เศรษฐกิจมาปลูกในป่าแห่งนี้ด้วย

นี่เป็นเรื่องที่ต้องช่วยกัน พ่อบุญเรียนทิ้งท้าย...

กลุ่มผู้ใช้น้ำฝาย

ประเสริฐ ภัคดี

ร.ต.นิวัฒน์ กันทะวิน

เราเดินทางต่อไปยังตอนบนของบ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ 13 เลาะลำน้ำขึ้นมาจนพบฝาย ผมเห็นป้ายคอนกรีตบอกชื่อ 'ฝายน้ำล้นแก้วลุน' รถผ่านเข้ามาบนถนนแคบๆ ที่ปลายทางบานออกเหมือนเกาะ ตรงประตูฝายมีไม้ใหญ่ต้นหนึ่งตั้งเด่น ชายคนหนึ่งจอดมอเตอร์ไซด์แล้วยื่นอ้ายร่มเงา

ผมเข้าไปได้ร่มไม้ กล่าวทักทายและทำความรู้จักกับ ประเสริฐ ภัคดี อดีตผู้ใหญ่บ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ 13 เขาย้อนความให้ฟังว่า เมื่อก่อนตรงนี้เป็นฝายไม้ ระหว่างทางน้ำมีลำเหมืองหลายสาย แบ่งน้ำไปเลี้ยงเกษตรกรทั่วถึงกัน

“ตรงนี้แม่น้ำอะไรครับ” ผมถามขึ้น

“แม่น้ำห่าน ชาวบ้านที่นี่เรียกน้ำเหมืองห่าน แยกมาจากแม่น้ำคำ มีคลองสาขาไหลไปแม่น้ำจัน ตรงบ้านปางหมอปวง หมู่ที่ 6”

พ่อประเสริฐตอบผม

เสียงรถกระบะขับเข้ามาตามทาง ก่อนพุ่งหัวเข้าไปจอดที่มุมหนึ่ง พ่อประเสริฐแนะนำให้ผมรู้จักกับคนที่เพิ่งลงจากรถ เขาคือ ร.ต.นิวัฒน์ กันทะวิน ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำฝาย หรือที่ชาวบ้านเรียกติดปากว่า กำนันเหมือง

“เดิมเป็นฝายชั่วคราวทั้งสองจุดเลย ซึ่งช่วงหลังสู้กับพลังน้ำที่ไหลมาไม่ไหว เราเลยยื่นหนังสือไปยังกรมทรัพยากรน้ำ นานเป็นสิบปีก็ไม่ได้ทำ จนอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำคนล่าสุดมาลงพื้นที่จริง แล้วเห็นว่าจำเป็น จึงอนุมัติโครงการให้” พ่อประเสริฐเล่าต่อ

เริ่มต้นจากการสร้างฝายทุ่งแพะในปี 2558 อยู่ห่างจากฝายแก้วลุน 800 เมตร กระทั่งปีถัดมา จึงสร้างฝายแก้วลุนต่อ เป็นฝายคอนกรีต มีประตูน้ำ 2 จุด มีทางบายพาสน้ำออก 1 จุด เพื่อระบายน้ำลงในฤดูน้ำหลาก

ผันไปลงแม่น้ำจัน แม่น้ำคำ และแม่น้ำโขง ตามลำดับ ตรงฝายแก้งลูนมีคลองไส้ไก่ 2 สาขา น้ำที่ไหลจากจุดนี้ มีอยู่ 7 หมู่บ้านที่ได้รับประโยชน์ พวกเขาจึงตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฝายขึ้น โดยมีประธานของคลองไส้ไก่ หรือกุ่มเหมืองเป็นคนดูแล ในกลุ่มมีกุ่มเหมืองทั้งหมด 18 คน ยังไม่รวมกำนันเหมือง รองประธาน เลขานุการ และเหรัญญิก

“กุ่มจะรู้ข้อมูลว่า คลองเส้นนี้ผ่านนาใคร มีกี่ไร่ เพื่อที่จะเก็บเงินบำรุงไร่ละสิบบาทต่อปี เงินตรงนี้นำมาซ่อมแซมลำเหมืองหลัก ส่วนคลองไส้ไก่ กุ่มจะคอยดูแล มีเงินบริหารจัดการ

ไว้ให้ส่วนหนึ่ง” กำนันเหมืองอธิบาย

นี่ก็ใกล้เดือนพฤศจิกายนแล้ว ถึงฤดูเก็บเกี่ยว พ่อประเสริฐบอกว่า ช่วงนี้เตรียมปิดประตูหลัก ไม่ให้น้ำไหลเข้าคลองไส้ไก่ แต่ให้น้ำทะลักออกทางบายพาสลงแม่น้ำจันไป

“ช่วงแล้งน้ำจะแห้ง ชาวบ้านจะมาช่วยกันพัฒนาฝายปีละครั้ง” กำนันเหมืองเสริม

ผมขอทั้งสองเดินถ่ายรูปรอบๆ วิวทิวทัศน์ แถบนี้ถือว่าใช้ได้เลย แต่เห็นน้ำมากขนาดนี้ก็ใจหาย นี่ถ้าไม่ทำฝายแก้งลูนขึ้น เชื่อว่าปีนี้น้ำนาน่าจะสูญเสียชีวิตกันเป็นแถว...

គេរេដេកទុមម

Economy

กลุ่มกล้วยกวน

เหมือนผ่านไปผ่านมาหลายครั้งแล้ว ครานี้สบโอกาสจึงได้แวะมาที่กลุ่มกล้วยกวน บ้านดอยจำปี หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านอูร์ริมถนนหลวง ที่มุ่งหน้าเข้าสู่อำเภอเชียงแสน

ผมพบเจ้าบ้าน **ราพร คำภีระปางวงศ์** ผู้เป็นประธานกลุ่มกล้วยกวน วันนี้มีคนมาทำงานไม่มากนัก ผมมองเข้าไปในโรงเรือน เห็นอยู่ข้างใน 2 คน คนหนึ่งกำลังหั่นกล้วยกวน ให้เป็นชิ้น อีกคนกำลังบรรจุลงทอ

แม้ราพรนั่งคุยกับผมข้างนอก บนโต๊ะไม้ยาวมีน้ำอัญชันมาให้ดื่มดับกระหายด้วย กลุ่มกล้วยกวนนี้ตั้งขึ้นมาได้ 16 ปีแล้ว เมื่อก่อนในหมู่บ้านมีกล้วยน้ำว้ามาก แต่ขายไม่ดี เพราะคนไม่นิยมกินกัน ประกอบกับเวลานั้นแม้ราพรเป็นประธานกลุ่มแม่บ้านในตำบล และได้รับเชิญไปประชุมที่อำเภอ

“ทางพัฒนาชุมชนคุยเรื่องสินค้าโอท็อป

อยากให้บ้านเรารวมกลุ่มทำสินค้าขึ้นมา ทางนั้นบอกว่าจะช่วยสนับสนุน แม่เลยกลับมาประชุมชาวบ้าน ทารอกันว่าจะทำอะไร พอดีว่าทางสำนักงานเกษตรอำเภอเชียงแสนก็เรียกไปประชุม เขาว่าทางจีนรับซื้อกล้วยกวนอยู่” แม่ราพรเล่า

เมื่อทุกบ้านมีกล้วยน้ำว้า และได้รับการจุดประกายจากหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มแม่บ้านบ้านดอยจำปีจึงรวมตัวกัน ระดมทุนคนละ 100 บาท มีอยู่ด้วยกัน 7 คน แล้วเขียนโครงการของบประมาณจากสำนักงานเกษตรอำเภอเชียงแสน ซึ่งช่วยสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์มูลค่า 20,000 บาท ทั้งยังมีวิทยากรมาสอนการทำกล้วยกวนให้ แต่จนแล้วจนรอด ก็ยังไม่ได้สูตรที่น่าพอใจ

พอดีแม่ราพรรู้จักกับคนในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย เลยพากันไปเรียนสูตรที่นั่น

(กลาง) ราพร คำภีระปางวงศ์

ได้ผลสำเร็จระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ใช่สูตรสุดท้าย ต่อมาจึงทำหนังสือไปขอเรียนกับวิทยาลัย เกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย

“เรารู้สึกว่า สูตรยังไม่ลงตัว แต่อาจารย์ ที่วิทยาลัยบอกว่า ที่เราทำกันอยู่นี้ ดีกว่าที่เขาสอนเสียอีก” แม่ราพรบอก

เมื่อเป็นอย่างนั้น พวกเธอก็ลองผิดลองถูก จนได้สูตรของตัวเอง ส่วน อบต.ป่าสักสนับสนุน เครื่องกวนมาให้ รองรับการผลิตเต็มรูปแบบ แม่ราพรเล่าต่อว่า พวกเธอยังคงได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เรื่อยมา ทั้ง วิทยาลัยเทคนิคเชียงราย สหกรณ์การเกษตร จังหวัดเชียงราย และมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย ที่เข้ามาสนับสนุนกลุ่มในวาระต่างๆ ตั้งแต่องค์ความรู้ อุปกรณ์ ไปจนถึงบรรจุภัณฑ์ ทุกวันนี้กลุ่มก๊วยกวนมีสมาชิกมากถึง 53 คน ทั้งหมดเป็นคนเข้ามาทำงานร่วมกับ

กลุ่ม ด้วยมีข้อตกลงว่า ทางกลุ่มจะไม่รับคนที่มาลงทุนเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ กลุ่มยังเปิดให้สมาชิกเพิ่มหุ้นทุกปี

“ช่วงฤดูฝน เราต้องใช้เงินมาก เพราะ ก๊วยกวน นอกจากเงินทุนแล้ว เรายังเป็น สมาชิกของกลุ่มการเงินภายในหมู่บ้าน เมื่อ ได้ก๊วยมามากจนเกินไป ออกป่าสักก็มีเงินทุน ให้ก๊วยม แต่เราคืนไปหมดแล้ว” แม่ราพรกล่าว สำหรับสมาชิกที่มาทำงาน แม่ราพรอธิบาย ว่า กลุ่มคิดเป็นค่าแรงรายวันให้ เริ่มตั้งแต่ ได้ค่าแรงวันละ 20 บาท จนถึงวันนี้ค่าแรง อยู่ที่ 200 บาท ส่วนคนทอดได้ค่าแรงเพิ่มอีก 20 บาท เพราะต้องทนร้อน

“คนทอด” ฝมย้าค่า แม่ราพรพยักหน้า ด้วยตอนนี้กลุ่มมี ผลิตภัณฑ์เพิ่มเติมขึ้นมา คือก๊วยยอบเนย และ ก๊วยกรอบเค็ม

วัตถุดิบหลักอย่างกล้วยนั้น กลุ่มรับซื้อจากชาวบ้านที่ต่างเอามาขายถึงที่ ทั้งกล้วยน้ำว้า สำหรับทำกล้วยกวน กล้วยกรอบเค็ม และกล้วยหอมทองสำหรับทำกล้วยอบเนย โดยที่นี่เปิดทำงานสัปดาห์ละ 3-4 วัน ขึ้นอยู่กับออเดอร์ หรือจำนวนวัตถุดิบ

“อย่างกล้วยกวน เราทำครั้งละสี่สิบ กิโลกรัม ใช้กล้วยที่สุกงอมแล้ว ส่วนกล้วยกรอบถ้ามีกล้วยเข้ามา เราก็มักจะมาทอดเก็บไว้ก่อนแล้วค่อยมาเชื่อมถ้ามีออเดอร์” แม่ราพรเสริมผมหยิบผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 อย่างมาดูใกล้ๆ เป็นถุงบรรจุ 200 กรัม ถ้ากลุ่มไปออกงานเอง แม่ราพรบอกว่า ขาย 3 ถุง 100 บาท คละกันได้ แต่ถ้าลูกค้ามารับไปขายต่อ จะขายส่งให้ถุงละ 30 บาท นอกจากนี้ยังมีถุงใหญ่ บรรจุ 500 กรัม ขายถุงละ 60 บาท ถ้าว่ากันเรื่อง

ความคุ้มค่าแล้ว ถุงใหญ่ดูเป็นต่ออยู่มาก

ผมรับกล้วยกวนมาชิมดู พี่ทิพย์โฆษณาว่ากล้วยกวนของที่นี่กินแล้วไม่ติดฟัน หวาน มัน อร่อย ผมกินแล้วเป็นจริงตามนั้น แม่ราพรพาผมเข้าไปดูในโรงเรือนที่แม่ฯ กำลังทำงานกัน ผมลองหั่นกล้วยกวน ใช้แรงพอสมควรเลย ส่วนขั้นตอนห่อ ผมดูแล้วไม่น่าจะใช่ทางของตัวเอง จากนั้นจึงไปดูป้ายที่วางอยู่บนตู้เก็บผลิตภัณฑ์ เห็นป้ายประกาศเกียรติคุณโอท็อป 4 ดาว ในปี 2553

“กล้วยกวนเราได้ตรา ออย.มาแล้วด้วย คนกินมันใจได้” แม่ราพรพูดขึ้น

หลังจากเก็บภาพแล้ว แม่ราพรส่งถุงรวมขนมให้ถุงใหญ่ มากมายเสียจนผมไม่คิดว่าจะกินหมด จัดเต็มกันเสียจริง...

กลุ่มข้าวกล้องบ้านแม่คำเกษตร หมู่ที่ 1

ป้าสี-จันทร์ดี แก้วรากมุก

ตอนที่เราไปถึง สมาชิกของกลุ่มข้าวกล้องบ้านแม่คำเกษตร หมู่ที่ 1 กำลังวุ่นอยู่กับการทำข้าวแค้นที่หลังบ้าน บนเตาฟืนร้อน มีกะละมังใบใหญ่ใส่น้ำแล้วชิงผ้าขาวบางไว้ สมาชิกสองคนคอยตักแบ่งหยอดลงบนผ้าขาวบาง แล้วใช้ช้อนที่ตักเกลี่ยแบ่งเป็นวงกลมขนาดฝ่ามือ ส่วนคนที่เหลือช่วยกันใช้ไม้ปลายแบนแซะแบ่งซึ่งเริ่มได้ที่ ออกมาผึ่งบนตาข่ายที่ชิงไว้กับกรอบไม้สี่เหลี่ยม

ผมเห็นน่าสนุกเลยลองช่วยทำ ใช้ไม้ที่จุ่มน้ำอยู่แช่แข็งขึ้นมา แล้ววางกลับด้านลงบนตาข่าย ตัวแป้งค่อนข้างเหนียว ต้องระวังอย่าให้ติดกันเชียว ผมพลาดวางติดกับชิ้นอื่นในครั้งแรก ต้องปล่อยให้เย็นก่อน ช่วยกันคนละไม้คนละมือ ไม่นานแป้งที่เตรียมไว้ก็หมด

พวกเขาย้ายมาอยู่ที่ซานด้านหน้าโรงเรียน **ป้าสี-จันทร์ดี แก้วรากมุก** เป็นประธานกลุ่มข้าวกล้องบ้านแม่คำเกษตร หมู่ที่ 1 ป้าสีบอกผมว่า พวกเขาตั้งกลุ่มข้าวกล้องเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2553 เริ่มต้นจากสมาชิก 37 คน ระดมทุนคนละ 50 บาท กิจกรรมของกลุ่มคือปลูกข้าวหอมมะลิ 105 แล้วสีเป็นข้าวกล้องขาย

“เมื่อก่อนขายดีมาก จนข้าวไม่พอขาย แต่เราเงินทุนน้อย จะกักตุนมากก็ไม่ได้ มาช่วงหลังใครๆ ก็ทำข้าวกล้อง คู่แข่งเยอะขึ้นมา ขายลำบาก” ป้าสีกล่าว

เมื่อข้าวกล้องขายยากขึ้น พวกเขาจึงเริ่มปรับตัว หันมาแปรรูปเป็นข้าวแต่น โดยทำขายในช่วงเทศกาลสงกรานต์เป็นหลัก แล้วก็ทำข้าวแคบ ซึ่งทำได้ตลอดปี โดยใช้เวลาวางหลังจากงานในไร่นา ป้าสีบอกว่า ทุกวันนี้รวมตัวกันทำข้าวแคบสัปดาห์ละ 2-3 วัน

การทำครั้งหนึ่งใช้ทุนที่กลุ่มเก็บออมไว้มาซื้อข้าวเหนียวจากสมาชิก ซึ่งต้องเป็นแปลงนาอินทรีย์เท่านั้น ป้าสีเล่าว่า มีกันอยู่ 5 คนที่ทำข้าวแคบ ใช้ข้าวสารครั้งละ 6-7 ลิตร (1 ลิตรเท่ากับ 0.78 กิโลกรัม) โดยเริ่มไม่ข้าวและทำในช่วงเช้า เพื่อให้ทันตากแดดจัดในช่วงบ่าย

“ตอนนี้กลุ่มทำข้าวแคบสี่รส คือฟักทอง ใบเตย อัญชัน และรสดั้งเดิม โดยเราเอา

ข้าวเหนียวมาสีเป็นข้าวกล้อง แชน้ำคืนหนึ่งเอามาปั่นให้เป็นแป้งผสมน้ำ โม่จนเป็นเนื้อเดียวกัน ถ้าเป็นรสฟักทอง เอาฟักทองไปโม่พร้อมข้าว ถ้าเป็นรสอัญชันใส่หน้าอัญชันตอนโม่ ใบเตยก็เหมือนกัน แล้วค่อยปรุงรส ถ้าเป็นรสดั้งเดิมใส่แค่เกลือ ส่วนรสอื่นๆ เพิ่มกะทิ น้ำตาล อย่างละนิดหน่อย” ป้าสีอธิบาย

เมื่อได้แป้งแล้ว ก็มาหยอดอย่างที่เพิ่งทำไป ตากแดด 1 วันจึงเก็บขึ้น ใส่ภาชนะปิดมิดชิดไว้ ก่อนรับประทานต้องนำไปทอดหรือปิ้งก็ได้ ว่าแล้วป้าสีก็หยิบข้าวแคบที่ปิ้งไว้มาให้ผมลองชิม

พวกเขาเอาข้าวแคบที่ตากแห้งแล้วใส่ถุงเล็ก ขายถุงละ 10 บาท โดยมีแม่คำจากตลาดในหมู่บ้านมารับไปขายต่อ ช่วงเทศกาลจะขายดีเป็นพิเศษ

“พอหมดหน้าฝนก็จะทำข้าวแคบตุ๋นเก็บไว้เลย” ป้าสีบอก

“แล้วยังขายข้าวกล้องอยู่ไหมครับ” ผมถามต่อ

“ขายอยู่ กลุ่มรับซื้อข้าวหลังฤดูเก็บเกี่ยว พอมีคนสั่งก็สีขายให้” ป้าสีตอบ

ตอนนี้กลุ่มข้าวกล้องบ้านแม่คำเกษตร หมู่ที่ 1 มีสมาชิกเหลืออยู่ 25 คน แต่มีหน้าประจำที่มาทำงานส่วนหนึ่งเท่านั้น สำหรับรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ ป้าสีแบ่งเข้ากลุ่มร้อยละ 2 ที่เหลือปันเป็นค่าแรงในหมู่สมาชิก พอครบสิ้นปีจึงปันหุ้นกันรอบหนึ่ง เห็นว่าได้ร้อยละ 30 ต่อหุ้นเลยทีเดียว

ผมหยิบข้าวกล้องเตรียมซื้อกลับบ้านสักหน่อย แต่เหมือนว่าจะเข้าไป พวกแม่ๆ หยิบใส่ถุงให้เอากลับไปกิน โดยไม่คิดสตางค์เลย ไหนจะยังข้าวแคบอีกตั้งหลายถุง...

บทส่งท้าย

ออกจากบ้านแม่คำเกษตร เลขาเจพามม มาแวะที่ทุ่งนาซึ่งอยู่ใกล้กัน เขาทำบ้านดิน เอาไว้หลังหนึ่ง เพื่อในอนาคตเปิดให้แขก มาพัก ส่วนบริเวณที่หันรับทุ่งนา ตอนนี้เขากำลังทำโรงเรือนเพื่อจะเปิดเป็นร้านกาแฟ และขายอาหารนิดหน่อย แถมยังมีสะพานไม้ไผ่ให้เดินไปถ่ายรูปกลางทุ่งนาด้วย

(จากซ้าย) กวาง-สุดารัตน์ วงศ์ลังกา, เลขาเจ-ขวัญชัย โกเสนตอ, เสก-กิรณัย ไชยทา และขวัญ-ขวัญเรือน อินตะเนตร

ผมพักผ่อนหย่อนใจอยู่แถวนี้ก่อน รู้สึกเวลาผ่านไปเร็วเหลือเกิน สามวันที่เชียงใหม่ผ่านไป แต่ก็เก็บเกี่ยวเรื่องราวมาได้มาก เอากการ เต็มตามกำหนดการที่เลขาเจและพี่ทิพย์วางไว้ให้ น่าเสียดายที่ผมไปทะเลสาบเชียงใหม่ไม่ทัน เลยไม่ได้ไปเก็บภาพมาฝากกัน

ผมได้รับสิ่งดีๆ จากการมาเยือนตำบลปาลัก ชุมชนแห่งการแบ่งปันอย่างแท้จริง ดูแล้วก็นึกอิจฉาที่พวกเขาช่วยกันสร้างสังคม ชุมชนได้น่าอยู่เพียงนี้ ผมได้แต่เก็บเรื่องราวเป็นแรงบันดาลใจ ไว้ไปสร้างสังคมชุมชนที่ตัวเองอยู่ให้ใกล้เคียง

เลขาเจพาผมไปกินข้าวเย็นก่อนเดินทางกลับ ก่อนจากกันยังฝากขนมกล้วยกวนมาให้อีก ผมออกเดินทางอีกครั้ง สู่นามบินเชียงใหม่ กลับไปยังจุดเริ่มต้นที่เรียกว่าบ้านเหน็ดเหนือยามาก็ครั้งยังมีบ้านคอยโอบรับพักเพียงครู่ก็หายเป็นปลิดทิ้ง พร้อมรับการเริ่มต้นใหม่ในครั้งต่อไป...

สามเหลี่ยมทองคำ

วัดพระธาตุจอมกิติ